

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՄԵՏԱՂԵԱՅ ԶԵՌԱԳՐԱԿԱԶՄԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿ

Բ. Մաս

ՑՈՒՑԱԿ ԶԵՌԱԳՐԵՐՈՒ
ՈՐՈՆ-Ք ՈՒՆԻՆ ՄԵՏԱՂԱՊԱՏ ԿԱԶՄԵՐ

Մասնօթութիւն

Երեւանի Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի ձեռագրակազմերու մետաղապատումը մը ուղադրաւ երեւոյթ մըն է, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ մօտ տասը հազար ձեռագրերէն միայն 209 հատը ունին ամբողջական կամ մասնակի արծաթապատում:

Անոնք հայ ազգի պատմութեան դաժան ու դժուարին ժամանակաշրջաններու պատկերը արտացոլացնողներն են եւ համաձայն պատմական Հայաստանի մէջ տիրող բարգաւաճութեան աստիճանին, անոնք ճոխ ու չքեղ են կամ համեստ:

Յաճախ կը գործածուի պահպանակ բառը բնորոշելու համար մետաղեայ ձեռագրակազմերը: Նկատի ունենալով որ կան մետաղապատ կազմեր որոնք ձեռագրերուն ժամանակակից են եւ արծաթապատուած են ոչ թէ միայն պահպանելու, այլ զարդարելու համար մատենանը, եւ կան այնպիսիներ որոնք հետագայ դարերուն արծաթապատուած են մաշումէ փրկելու եւ կամ նուիրատուութեան համար, նախընտրեցի գործածել արծաթապատում բառը, որ ունի աւելի ընդհանուր իմաստ: Շատ քիչ ձեռագրակազմեր կան այլ մետաղներով պատուած, օրինակ՝ արոյր եւ մեծամասնութիւնը կազմուած կամ մասնակիօրէն զարդարուած են արծաթով:

Նկատի ունենալով որ մետաղապատ ձեռագրերը առանձին չեն պահուիր Մատենադարանի մէջ, այլ ընդհանուր թիւի հետ խառն, անոնց թիւերը յաճախ մի քանի հարիւրի ռատումներ կը կատարեն, այնպէս որ ընթերցողը պէտք չէ ակնկալէ օրինաչափ կանոնաւորութիւն մը թիւերու հերթականութեան մէջ: Գալով անոնց ընդհանուր թիւին (209), այդ կը ներկայացնէ մինչեւ 1966-ի ամառը գոյութիւն ունեցողները, քանի որ այդ թուականէն յետոյ դադարած եմ մետաղապատ կազմերը ուսումնասիրելէ: Վերոյիշեալ թուականէն մինչեւ օրս բազմաթիւ նոր նուիրատուութիւններով աւելի ճոխացած է Մատենադարանի ձեռագրերու հաւաքածոն, որոնց շարքին նաեւ մետաղապատ մատենաներ:

Ձեռագրակազմերու չափերը տրուած են մեթրական դրութեան համաձայն, նկատի ունենալով որ Հայաստանի մէջ օգտագործուող չափերն են, եւ երկրորդ, աւելի օրինաչափ են քան գործածութենէ դադարելու դատապարտուած ինչերը (inches), ոտքերը (feet) եւ եարտաները (yards):

Ձեռագիրները եւ իրենց կազմերը չունին օրինաչափ մեծութիւններ եւ ամէն պատուիրատու կամ կազմող հետեւած է իր տրամադրութեան տակ գտնուող նիւթի (մագաղաթի) կտրատման հնարաւորութիւններուն, գործածելով խնայողաբար:

Թէեւ չափերու հետեւողական օրինաչափութիւն չկայ, սակայն կարծես տարբերայնօրէն մատենաներու չափերը մօտաւորապէս 14 × 10 × 4 սմ. ի մօտաւոր տարբերակներն են, ինչ որ մեզ կը համոզէ որ մագաղաթի կտրատման հնարաւորութեան հետեւողականութիւն մը գոյութիւն ունեցած է, համաձայն կաշիի միջին չափերուն եւ որուն հետեւած են հետագայ դարերուն նաեւ թուղթ պատրաստող վարպետները:

Մատենաները արծաթապատուած են մեծամասնութեամբ 3 կամ 4 կողմերէն, որոնք անուանակոչեցինք հետեւեալ կարգով՝ Ա. (առաջին) կող, Բ. (երկրորդ) կող, կռնակ՝ երկու կողերը ծխնիներով իրար միացնող մասը, եւ այն մասը որ կը ծածկէ էջերու բաց մնացած վերջաւորութիւնները՝ փական: Ասոնցմէ գատ, յաճախ երկու կամ երեք շղթաներով կազմուած ժապաւէններ որոնք կը փակեն մատենանը եւ զայն ձեւաւոր վիճակի մէջ կը պահեն, կոչեցինք կղ պանք:

Անցեալին մէջ հանդիպած ենք ցուցակներու ուր փականը կոչուած է կափարիչ, սակայն նկատի ունենալով որ կափարիչ բառը ամբողջական ծածկոյթի իմաստով եւս կարելի է գործածել, այս մասնակի ծածկոյթը նախընտրեցինք կոչել փական:

Գալով ժամանակի ճշգրտմի հարցին, նկատի ունեցած ենք նախ ձեռագրի գրման թուականը: Բացայայտ է որ անոնց մեծամասնութիւնը արծաթապատուած են կաշիով կազմուելէն յետոն, հարիւր կամ աւելի տարիներ յետոյ, երբ նկատուած է որ կաշեպատումը պահպանելու, եւ կամ իրենց հաւատքը, սէրը կամ առատաձեռնութիւնը ցուցաբերելու լաւագոյն միջոցն էր:

Սակայն շատ աւելի բարդ է բուն արծաթապատման ճշգրիտ թուականի որոշումը: Նախ եւ առաջ յիշատակարաններու մէջ շատ քիչ անգամ կը հանդիպինք մետաղապատման մասին որեւէ գրութեան եւ թուականները նշուած են երբեմն մետաղի վրայ կատարուած փորագրութեամբ, կամ երբեք չեն նշուած, նուիրատուի կամ նուիրման նպատակի յայտնումէն յետոյ, զայն նկատելով անկարելի: Արդէն ձեռագրակազմերու մետաղապատ մասերու մեծամասնութիւնը որեւէ արձանագրութիւն չունին:

Մետաղի վրայ կատարուած այն արձանագրութիւնները որոնք ոչ մէկ վարպետի, տեղի կամ թուականի մասին չեն ակնարկել, զանց առած ենք այդ մասին ակնարկելու: Յիշուած են միայն անոնք որոնք յիշարժան են եւ հայ արուեստի պատմութեան ուսումնասիրման համար օգտակար են:

Նոյնն է պարագան տեղի եւ տեղանուններու մասին, ուր նկատի առած ենք նախ գրման վայրը եւ միայն անկէ յետոյ, եթէ հազուադէպօրէն հանդիպած ենք կազմողի եւ անոր ապրած վայրի մասին, այն նշած ենք:

Ձեռագրերու մեծամասնութիւնը նուիրուած են սեփականատիրոջ կամ ստացող ներու կողմէ, յետ օգտագործման, վանքերու եւ եկեղեցիներու, ու այդ առթիւ, համաձայն հնարաւորութեան, երեսպատուած են նուիրատուի կամ ստացող վանքերու ու եկեղեցիներու միջոցով:

Պատուիրատու եւ ստացող բառերը դժուար է իրարմէ զատորոշել, քանի որ հաւանական է որ յիշատակարանի մէջ պատուիրատուն կոչուի «ստացող», ինչպէս նաեւ հետագային, դարեր յետոյ ստացողը:

Շատ քիչ անգամ կը հանդիպինք «արծաթապատող» բառին: Կրնանք ենթադրել թէ կազմող բառը, եթէ գործածուած է ձեռագրի աւարտումէն շատ յետոյ ապրած անձի մը մասին, հաւանաբար արծաթապատողն է, քանի որ արծաթապատումը եւս կազմի աշխատանքին մէկ մասն է:

Յիշատակարաններու մէջ հազիւ մի քանի անգամ նշուած են մետաղի աշխատանքներու մասին, քանի որ յաճախ նախընտրած են մետաղի վրայ արձանագրել այդ մասին, թէեւ յաճախ անկատար կերպով: Կարելի է համոզուիլ որ երկու կարեւոր պատճառներ կան, նախ մետաղի ղիմացկունութիւնը եւ այն որ յիշատակարանները գրուած են յաճախ ձեռագրերու վերջաւորութեան եւ տեղի սակաւութիւնը արգելք հանդիսացած է:

Յիշատակարան բառի ղիմաց, բացի մի քանի ձեռագրերէ, գրած եմ «կազմի մասին տեղ եկութիւն չկայ», քանի որ կազմերու նուիրատուները բաւարարուած են արծաթի վրայ երբեմն կատարուած փորագրութիւններով եւ դրուագումներով որոնք յաճախ անկատար արձանագրութիւններ են:

ՀԱՅԿ ՏԷՐ ԴԵՒՈՆԴԵԱՆ

1

Ձեռնագիր թիվ՝ 197, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 26,3 × 18,3 × 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1287
 ՏԵՂ՝ Ակներ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԾԱՂԿՈՂ՝ Թորոս Ռոսլին
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմը կաշեպատ
 տախտակ, Ա. կողը արծաթեայ թերթով կեր-
 տուած խաչ, իսկ շուրջը երկաթե գոյգ լարերով
 կազմուած պարան: Ընդհանուրը ամրացուած
 կիսագնդիկներով: Նոյն Բ. կողի վրայ: Ար-
 ծաթեայ մասերը հին կազմի հետ ժամանակակից
 չեն:

2

Ձեռնագիր թիվ՝ 2582, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 15,5 × 11,5 հզրմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ դար
 ՏԵՂ՝ Վան
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ, ձեռամբ ՄԲՆ (Մա-
 րիամին?)
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ 1765-ին (ՌՄԺԴ): Ա.
 կողի վրայ՝ Քրիստոսի համբարձումը: Բ. կողի
 վրայ նուիրաբերման տեսարան, Աստուածամօր
 գիրկը Յիսուս մանուկը: Կոնակը կազմուած
 շղթաներով: Ա. կողի ներքեւ կայ հետեւեալ
 արձանագրութիւնը՝ ՄԲ. Աւետարանն արծա-
 դապատ եղև ձեռամբն (որպէս պատուիրա-
 տու.) Յովսեփ վարդապետին թվին ՌՄԺԴ: Կը
 պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրո-
 ցին:

3

Ձեռնագիր թիվ՝ 2843, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 23 × 15 × 5,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1354 թ.
 ՏԵՂ՝ Աղթ(ամ)ար
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ կան շատ
 նուրբ, ոչ հայկական զարդեր՝ երկու դրուագ-
 ուած խաչեր եւ երկու ճարմանդներ: Անցեալին
 զարդարուած է ակներով, որոնց տեղերը կը
 մնան պարապ: Բ. կողի վրայ կան զանազան
 արծաթեայ եւ արոյրէ զարդաբեկորներ: Կը
 պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրո-
 ցին:

4

Ձեռնագիր թիվ՝ 2846, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 21,5 × 15,5 × 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1471 թ.
 ՏԵՂ՝ Վան
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) տանուտէր Արթուրէն
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողը լըիւ արծաթա-
 պատ, շուրջը երիզուած արծաթեայ գուգալար
 պարաններով: Կան 14 հատ մամլուած կլոր
 զարդեր: Կեդրոնը ձուլուած խաչելութիւն: Ուր-
 քերու տակ լուսնանման գլուխ (հաւանաբար
 խորհրդանշող Ադամի գերեզմանը): Ամբողջու-
 թիւնը ամրացուած է կազմի վրայ կիսակլոր
 գնդիկներով: Կը պատկանի Վասպուրականի
 դպրոցին:

5

Ձեռնագիր թիվ՝ 3033, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ անյայտ
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ (?) դարուն կազմուած
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը, ամ-
 բողջական արծաթ թերթի կեդրոնը Քրիստոսի
 մկրտութեան տեսարանը, երեք հրեշտակներ եւ
 Ս. Հոգիի խորհրդանշանը՝ աղաւնին: Շրջանակ-
 ուած է շատ ճոխ եւ գեղեցիկ որակաւոր կերպով
 դրուագուած շրջազարդերով:

6

Ձեռնագիր թիվ՝ 3847, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 20 × 14 × 5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ անյայտ
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ արոյրով, վրան 25
 շրջանակներ, որոնցմէ 4-ը ունին ակներ: Կեդրո-
 նը մեծ խաչ: Անկիւնները կան չորս ճարմանդ-
 ներ:

7

Ձեռնագիր թիվ՝ 3848, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 20 × 15,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ դար
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ քան-
 դակուած Քրիստոսի խաչելութիւնը եւ երկու
 մարդկային կերպարանքներ, խորը՝ ծաղ-
 կազարդ: Շրջանակուած է նոյն արծաթ թերթով
 քանդակուած կիսագնդիկներ, երիզուած ար-
 ծաթեայ գուգալար պարաններով: Բ. կողի վը-
 ռայ Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ, շուր-
 ջը ծաղ կանկարներով:

8

Ձեռնագիր թիվ՝ 3849, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18 × 13 × 3 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ դար
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ ամբողջութեամբ ար-
 ծաթապատ. Ա. կողի կեդրոնը խաչ, ծաղիկ
 եւ դէմք: Կան 2 կերպարներ եւ 3 հրեշտակներ

(4-րդը կորսուած): Բ. կողի կեդրոնը խաչ եւ 5
 կերպարներ, շրջանակուած ցանցկէնով եւ
 գնդիկներով: Ամէնէն ուշագրաւ մասը կոնակն
 է, գործուած արծաթեայ լարերու շղթաներով:
 Ամբողջութիւնը ամրացած է կիսակլոր գլխով
 դամբերով:

9

Ձեռնագիր թիվ՝ 4060, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 24 × 16,5 × 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ (?) դար
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (նորոգող) ներսէս
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ անոճ
 պատահական զարդեր, իսկ հետագային ամրաց-
 ուած է մեծ խաչ մը: Կան 5 մեծ ճարմանդներ եւ
 խոշոր կիսակլոր բազմաթիւ գնդիկներ (գա-
 մեր):

10

Ձեռնագիր թիվ՝ 4648, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 26 × 17,7 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1456 թ.
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Հռիփսիմէ
 ՆՈՐՈԳՈՂ՝ Ազատ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (հեղինակ) Փիլիպպոս
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ան-
 կանոն կերպով դասաւորուած վեց խաչեր,
 որոնցմէ չորսը եղած են ակներով զարդարուած:
 Այժմ կան 2 ազատ եւ 1 յակինթ: Զարդերը ամ-
 րացուած են խոշոր գնդիկներով (գամեր):

11

Ձեռնագիր թիվ՝ 4711, Իւղաբերից Աւետա-
 րան
 ՉԱՓԵՐ՝ 46,5 × 34,2 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ (?) դար
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՄՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչեն
իջեցումը, շրջանակուած ծաղկեպակով:
Շուրջը շղթայաձև շրջանակ: Բ. կողի վրայ
Քրիստոսի Յարուժիկը եւ իւղաբեր կիններ:
Արծաթեայ մասերը ամբողջութեամբ դրուագ-
ուած են եւ ծակոտկէն: Աշխատանքը կը կրէ
արեւմտաեւրոպական ոսկերչութեան ազդեցու-
թիւնը:

12

Ձեռնագիր թիւ՝ 4712, Իւղաբերից Աւետա-
րան
ՁԱՓԵՐ՝ 46 x 35 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1853 թ.
ՏԵՂ՝ Մշոյ Ս. Կարապետի վանք
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յարուժիկն վարդապետ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ արծաթ
թերթ, քանդակուած խաչելութիւն, Ս. Աստ-
ուածածին եւ Մարիամ Մազթաղենացի, շրջա-
նակուած ճառագայթներով եւ գնդիկազարդ Ե-
րիզով, որոնք բոլորը ամրացուած են 4 մեծ գա-
մերով: Բ. կողի վրայ Քրիստոսի մկրտութիւնը:
Բոլորը ոսկեջրուած: Կը պատկանի Վասպուրա-
կանի ոսկերչական դպրոցին:

13

Ձեռնագիր թիւ՝ 4713, Իւղաբերից Աւետա-
րան
ՁԱՓԵՐ՝ 40 x 28 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1892 թ.
ՏԵՂ՝ Կոստանդնուպոլիս
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Թովմայ Սարկաւազ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ Քրիստո-
սի խաչէն իջեցումը, իսկ Բ. կողի վրայ Յարու-
թիւնը: Կատարուած ծակոտկէն դրուագումով
եւ շրջանակուած արծաթեայ զարդերով:

14

Ձեռնագիր թիւ՝ 4714, Իւղաբերից Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 38 x 27 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1832-էն առաջ
ՏԵՂ՝ Կոստանդնուպոլիս
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Վարդան Կիմեցի
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմի հեղինակ) Մահտեսի
Պողոս
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կաշեպատ հաստ
թուղթ, թաւիչ եւ արծաթ: Ա. կողի վրայ
դրուագուած է Քրիստոսի Յարուժիկը եւ ան-
կիւնները՝ 4 հրեշտակներ: Բ. կողի վրայ
Քրիստոսի խաչելութիւնը: Բոլորը բարձրորակ
դրուագումով կատարուած:

15

Ձեռնագիր թիւ՝ 4715, Խորհրդատետր
ՁԱՓԵՐ՝ 33,5 x 26,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1832-էն առաջ
ՏԵՂ՝ Կոստանդնուպոլիս
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Կիմեցի Վարդան
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնը
դրուագուած է Քրիստոսի խաչելութիւնը, շուր-
ջը ճաճանչներով: Կողի եզերքը շղթայանման
շրջանակ: Նոյնը երկրորդ կողի վրայ:

16

Ձեռնագիր թիւ՝ 4823, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 36 x 26 x 6 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1224 թ.
ՏԵՂ՝ հաւանաբար Գլաձոր
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Խաղբակեանց
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ տափակ
արծաթեայ թերթով կերտուած խաչ, իսկ շուրջը
զուգալար պարաններով շրջագարդ: Խորքը
դրուագուած: Խաչը ամրացուած է խոշոր գըն-
դիկներով, որոնց նմանները կը զարդարեն սոյն
կողը: Խաչի կեղերոնական ակը այժմ կորսուած
է: Բ. կողը նոյն խոշոր գնդիկներով պատուած:

17

Ձեռնագիր թիւ՝ 5432, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 25 x 17,5 x 8 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԲ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Գրիգորիս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնը
դրուագուած խաչելութիւն, իսկ չորս անկիւն-
ներու վրայ ձուլածոյ փոքր խաչելութիւններ:
Շրջանակուած է զուգալար պարաններով: Ան-
ցեալի 44 ակերէն կը մնան միայն 22 հատ,
բոլորը կապոյտ: Բ. կողի վերեւը դրուագուած է
Քս. ի թաղման տեսարանը, ներքեւը խաչ:

18

Ձեռնագիր թիւ՝ 5513, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 28 x 18,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1453 թ.
ՏԵՂ՝ հաւանաբար Վան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Խաչատուր, վերջին ստացող՝
Տանուտէր Միքայել
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Յովհաննէս եւ Թումայ(?)
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐՈՅՐԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչ,
կեղերոնը նարնջագոյն ազատ, անկիւններու
վրայ խոշոր կիսակոր գամեր որոնց նմանները
կը ծածկեն ազատ տարածութիւնը: Ունի 3 կըր-
պանքներ: Չորս աւետարանիչներու խորհրդա-
պատկերները, զետեղուած են հետեւեալ հերթա-
կանութեամբ՝ հրեշտակ, արծիւ, ցուլ եւ առիւծ:
Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական
դպրոցին:

19

Ձեռնագիր թիւ՝ 5516, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 27 x 18 x 6 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1592 թ.
ՏԵՂ՝ Բոլենց (Մոձոց Երկիր)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ Վարդան
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Յովհաննէս եւ Թումայ եղ-
բայրներ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Այլեւ կազմող սք. աւետա-
րանիս գմեղաւոր եւ գամարժան գիարագատ
եղրա(յ)րին ըզՅ(ո)վ(հա)նեսս եւ գուստա-
(վարպետ) Թումէն յիշեցէք... Բագում
աշխատութեամբ աւարտեցեն ամէն...
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի չորս անկիւն-
ներու վրայ չորս աւետարաններու խորհրդա-
պատկերները հետեւեալ հերթականութեամբ՝
առիւծ, հրեշտակ, արծիւ եւ ցուլ: Ընդհա-
նուր տարածութեան վրայ կիսակոր գլխով
խմբուած գամեր: Կը պատկանի Վասպուրակա-
նի ոսկերչական դպրոցին:

20

Ձեռնագիր թիւ՝ 5576, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 20 x 15 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1598 թ.
ՏԵՂ՝ Ոնջան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Թումաշան
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչէն
իջեցումը, շրջանակուած մասամբ ոսկեջրուած
արծաթեայ զարդերով: Բ. կողի վրայ խաչելու-
թիւն, դրուագուած:

21

Ձեռնագիր թիւ՝ 5577, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 21 x 14,5 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկություն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնը
Քրիստոսի յարութեան տեսարանը՝ դրուագ-
ուած: Չորս անկիւնները հրեշտակներ: Ձեռագրի
կռնակը նուրբ շղթայ: Անցեալի 3 կղպանքնե-
րէն այժմ կը մնան երկուքը:

22

Ձեռնագիր թիւ՝ 5578, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 20 x 14,5 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1722 թ. (?)

ՏԵՂ՝ Կիմ (Վան)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Մելիքսէթ քահանայ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի կեդրոնը կայ
 խաչ մը, որուն ակը այժմ չկայ: Չորս անկիւն-
 ները մետալիոններու մէջ տեղաւորուած են
 սաւետարանիչներու խորհրդապատկերները
 (քանդակներ) հետեւեալ հերթականութեամբ՝
 հրեշտակ, արծիւ, ցուլ եւ առիւծ: Մնացեալ տա-
 րածութեան վրայ ցանցնուած կիսակլոր գը-
 լուխով գամեր: Բ. կողի կեդրոնը խաչելութիւն
 ձուլածոյ եւ 14 գամեր: Կան անցեալի երեք
 կղպանքներու հետքերը: Կը պատկանի Վաս-
 պուրականի ոսկերչական դպրոցին:

23

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5579, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 20,5 x 14 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ անյայտ
 ՏԵՂ՝ ՈՅԷան
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտեսի Միրզաջան
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ Գրիստոս
 աղօթողի կերպարանքով, ձախ կողմը՝ հրեշտակ
 իսկ գլխավերեւը՝ աղանի, հոգեգալստեան
 խորհրդանիշները: Շուրջը զարդաքանդակ: Բ.
 կողի կեդրոնը կայ խաչ, վրան ձուլածոյ խաչե-
 լութիւն, շուրջը պարզ արծաթեայ շրջազարդ:

24

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5580, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 19,5 x 13 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1622 թ.
 ՏԵՂ՝ Բաղեշ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ստեփանոս Կրօնաւոր
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողը լրիւ արծաթա-
 պատ, կեդրոնը՝ խաչելութիւն եւ 2 կանաչի

կերպարանքներ (Աստուածամայր եւ Մ. Մագ-
 թաղենացի, բոլորը շատ թեթեւօրէն դրուագ-
 ուած եւ շրջանակուած զուգալար պարան-
 ներով: Բ. կողը, նոյնպէս լրիւ արծաթապատ,
 կեդրոնը՝ Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ:
 Կռնակը շղթաներով միացած: Կան երկու կըղ-
 պանքներ: Ուշագրաւ աշխատանք, պարսկական
 զարդարուեստի ազդեցութեամբ:

25

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5592, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ անյայտ
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ(?) դարուն կազմուած
 ՏԵՂ՝ Կարին(?)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ Գրիստոս
 Ամենակալ, նստած գահի վրայ: Բ. կողի վրայ
 չորս Աւետարանիչները, կանգնած: Երկու
 կողերը շրջանակուած գեղեցիկ զարդաքան-
 դակներով: Բոլորը դրուագուած: Նկատի ունե-
 նալով երկու կողերու կարճութիւնը, կարելի է
 ենթադրել որ ուրիշ մատեանէ մը տեղափոխ-
 ուած է:

26

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5633, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18 x 13 x 5,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ կազմի թուական 1711 թ.
 ՏԵՂ՝ Կարս
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Թորոս Երէցի որդի Տէր Ղուկաս
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
 լութիւն իսկ Բ.-ի վրայ Աստուածածին եւ
 հրեշտակներ: Որոշ մասեր կը կրեն արեւ-
 մտաեւրոպական դրուագման ազդեցութիւն,
 սակայն Աստուածածնայ քանդակը ազգային
 դրոշմ կը կրէ, իսկ խաչելութեան տեսարանը
 Վասպուրականի դրուագման ազդեցութեամբ
 կատարուած է: Կը պատկանի Կարնոյ ոսկերչա-
 կան դպրոցին:

27

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5634, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 20 x 13 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1647 թ.
 ՏԵՂ՝ հաւանաբար Սիւնեաց նահանգ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Սիմէոն Վարդապետ Ապարանցի
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
 լութիւն եւ երկու կողմերը Աստուածածին եւ
 Մարիամ Մագթաղենացի: Բ. կողի վրայ Աստ-
 ուածածնայ եւ Յիսուս Մանուկի նուիրաբերման
 տեսարան, որոնց շուրջի ճաճանչները կատար-
 ուած են գրչային փորագրութեամբ, թէև մնա-
 ցեալ մասերը բարձրաքանդակ դրուագուած են:
 Կան անցեալի 3 կղպանքներու հետքեր:

28

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5635, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18,5 x 14 x 4,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1422 թ.
 ՏԵՂ՝ Տարբերունի, Բերկրի, (Նղալանք)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յովհաննէս արեղայ, վերջին
 ստացող Մանդո
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (նորոգող) Մարտիրոս
 Եպիսկոպոս
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ արծա-
 թեայ խաչ հինգ քարերով զարդարուած, որոնց-
 մէ մէկը, ամբլուստոս եւ չորսը ազատ: Չորս
 անկիւնները զանազան կերպարներ:

29

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5636, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18,5 x 12,5 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1676 թ.
 ՏԵՂ՝ Քարահատ գիւղ (Քանձակ)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Մովսէս
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի կեդրոնը խա-
 չելութիւն, անկիւններու վրայ չորս հրեշտակ-
 ներ, բոլորը արծաթ թերթերու վրայ դրուագ-

ուած: Զուգալար պարաններով զուգորդուած
 գնդիկներու շարք մը կը շրջանակէ կողը:
 Բ. կողի կեդրոնը Մարիամ Աստուածածին եւ
 Յիսուս Մանուկ, դրուագուած, մնացեալը
 նախորդի նման: Կազմի կռնակը արծաթ նուրբ
 լարերով գործուածք, գնդիկազարդ վերնազար-
 դերու յաւելումով, իսկ փականին վրայ չորս
 հրեշտակներ: Ունի երեք կղպանքներ: Կը պատ-
 կանի Սիւնեաց ոսկերչական դպրոցին:

30

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5637, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 17 x 11 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1636 թ.
 ՏԵՂ՝ Կիմ (Վան)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ստեփանոս Վարդապետ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ երկու կողերու եւ փա-
 կանի վրայ դրուագուած Տէրունական քան-
 դակներ, կռնակը ունի հորիզոնական շղթաներ,
 հաստ լարերով, որոնք կը ծառայեն երկու
 կողերու միացման եւ շարժունակութեան: Ան-
 ցեալի երեք կղպանքներէն այժմ կը մնայ միայն
 մէկը: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչա-
 կան դպրոցին:

31

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 5638, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 15,5 x 11 x 3 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1678-էն առաջ
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտեսի Դիլանջի
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
 լութեան տեսարանը, շրջանակուած զուգալար
 պարաններով զուգորդուած զարդանկարներով:
 Բ. կողի կեդրոնը Մարիամ Աստուածածինը եւ
 Յիսուս Մանուկ, նախորդի նման շրջանակ-
 ուած: Փականի վրայ կան զարդեր: Վերոյիջեալ
 երեք մասերը դրուագուած են, իսկ կռնակի
 վրայ կայ շատ թեթեւ սեւատապատուած արծա-

նագրութիւն, ազգային ոճով տառերով: Կը պատկանի Կարնոյ ոսկերչական դպրոցին:

32

Ձեռնագիր թիւ՝ 5639, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11,5 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1673 թ.
Տե՛ղ՝ Գերաթաղ (Որոտան Երկիր)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յովհաննէս Կրօնաւոր
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ միայն Ա. կողի վրայ:
Կեղրոնի վրայ Գրիստոսի խաչելութիւնը, շուրջը
զարդեր: Արժէքաւոր աշխատանք ազգային
ոճով:

33

Ձեռնագիր թիւ՝ 5640, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1674 թ.
Տե՛ղ՝ Ստամպոլ (Կոստանդնուպոլիս)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Գրիգոր քահանայ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ ծաղիկ-
ներ եւ քառակուսիներ, իսկ Բ. կողի կեղրոնը՝
Գրիստոս, որ քանդակուած է նոյնպէս փականի
վրայ, ուր կայ արձանագրութիւն:

34

Ձեռնագիր թիւ՝ 5641, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 14 x 10 x 4,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1638 թ.
Տե՛ղ՝ Ստամբոլ (Կոստանդնուպոլիս)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Սիմէոն
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկու-
թիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ՝ խաչե-
լութիւն, Բ.-ի վրայ համբարձման տեսարանը,
իսկ փականի վրայ չորս աւետարանիչները,
բոլորը դրուագուած: Կոնակի վրայ ամրակու-
արծաթ շղթայ, հիւսուած: Կը պատկանի Կոս-

տանդնուպոլսոյ հայկական ոսկերչական են-
թադպրոցին:

35

Ձեռնագիր թիւ՝ 5642, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 14,5 x 9,5 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1666 թ.
Տե՛ղ՝ Ջուղայ (Նոր Ջուղայ, Սպահան)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Պողոս (քահանայ)
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողի վրայ
ձուլածոյ խաչելութիւն, երեք կազմի ակներով,
որոնց չորրորդը այժմ կորսուած է: Բ. կողի վրայ
հինգ ակներ (մէկը կանաչ եւ չորսը կարմիր):
Ամբողջութեամբ դրուագուած, փոքր յաւել-
ուածներով, ծաղկապատ մակերեսի վրայ: Կը
պատկանի Նոր Ջուղայի հայկական ոսկերչա-
կան ենթադպրոցին:

36

Ձեռնագիր թիւ՝ 5643, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 14,5 x 10,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար
Տե՛ղ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողի կեղրո-
նական մասի վրայ, շրջանակի մէջ կը որ ապակի,
տակը՝ դիպակ (կարմիր թղթի վրայ ոսկեգոյն
ծաղիկներ, վերեւն ու ներքեւը 5-ական հատ
կարմիր եւ կապոյտ ակներ, որոնց մէկ մասը
այժմ կորսուած է: Նոյնը Բ. կողի վրայ: Ուշա-
գրաւ է կոնակը, երկու զուգահեռ արծաթ թեր-
թերով, որոնք կ'ապահովեն երկու կողերու շար-
ժանակութիւնը երեք երկար եւ ուղղահայեաց
ծխնիներով: Կան երկու կղպանքներու հետքեր:

37

Ձեռնագիր թիւ՝ 5644, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 9 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ անյայտ (հաւանաբար ժէ-րդ
դար)

Տե՛ղ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ղուկաս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
լութիւն, իսկ Բ. կողի վերեւը՝ համբարձման տե-
սարան: Կոնակը ողորկ արծաթապատ: Երկու
կողերու խորը հարուստ ծաղկանկարներ, ամ-
բողջութեամբ դրուագուած:

38

Ձեռնագիր թիւ՝ 5645, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 14 x 10,5 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1635 թ.
Տե՛ղ՝ Վան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Զիրաք
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
լութիւն, իսկ Բ. կողի վրայ Մարիամ Աստ-
ուածածին եւ Յիսուս Մանուկ: Կազմի կոնակը
արձանագրութիւն, գրիչով խոր փորագրուած
եւ խաչ՝ դրուագուած: Ունի գեղեցիկ դրուագ-
ուած փական, խաչազարդ: Ծաղկազարդ քան-
դակներ կը պատեն ընդհանուր դրուագուած
կազմը: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկեր-
չական դպրոցին:

39

Ձեռնագիր թիւ՝ 5646, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 10 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1672 թ.
Տե՛ղ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յովհաննէս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
լութիւն իսկ Բ. կողի կեղրոնը Աստուածածին
եւ Յիսուս Մանուկ: Կոնակը փորագրուած
արձանագրութիւն, կափարիչի վրայ երեք խա-
չեր: Խորերը ծաղկազարդ դրուագուածով:

40

Ձեռնագիր թիւ՝ 5647, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 14 x 10 x 3 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1293 թ.
Տե՛ղ՝ Անաւարզայ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Գրիգոր արքեպիսկոպոս
ատաշնորդ Անաւարզայ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ, սակայն կրնանք ենթադրել որ հետագայ,
հաւանաբար ժէ դարու դործ է:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ միայն Ա. կողի վրայ,
որու կեղրոնը պարանագարդ տափակ խաչ մը եւ
շուրջը կիսակը որ գլխով խոշոր գամերով զար-
դարուած է: Կը պատկանի ոսկերչական դպրոցի
անկումային շրջանին:

41

Ձեռնագիր թիւ՝ 5648, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 9,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1663 թ.
Տե՛ղ՝ Ակունք կամ Պազարչայ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Յովհաննէս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ քան-
դակուած է Մարիամ Աստուածածինը, իսկ Բ.-ի
վրայ Գրիստոսի խաչելութիւնը:

42

Ձեռնագիր թիւ՝ 5649, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 12 x 8,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1671 թ.
Տե՛ղ՝ Եյաղ գաւառ, Ակունք գիւղ, որ կոչի
Պազարչայ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերը անբող-
ջութեամբ արծաթապատ, դրուագուած: Ա.
կողի կեղրոնը խաչելութիւն, իսկ Բ.-ի մէջ-
տեղը Աստուածամայր: Երկուքի խորերը դըր-

ուսագրուած են հայկական մանրանկարչութեանն թելադրուած գորգատերեւներ, իսկ շուրջը երեքական գուգահեռ գուգալար պարաններով հիւսուած «հիւակէն» (entrelacs): Կոնակը երկու կողերն իրար միացնող 9 շարք շղթաներ: Փականի վրայ քանդակուած է հետեւեալ արձանագրութիւնը՝ «Յիշ(ա)տ(ա)կ է արծաթեայ աւետարանս Վանեցի Կարապետ Վ(ա)րդ(ա)պետին եւ ծնողացն իմոյ Պ(ա)ր(ո)ն Մանուիսի Սարգիսի, մօրն Եղիսապիեթին, քվերցն նազուիկն հանգուցեոյն ի Գ ւ, քվ ՌՄԺ (= 1761): Երկու մասերու բաժնուած արձանագրութեան կեդրոնը բարձրաքանդակ խաչ: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

43

Ձեռնագիր թիւ 5650, նարեկ եւ Լուծմունք ներսէսի Լամբրոնացոյ ՁԱՓԵՐ՝ 12,5 x 9 x 4,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Արծաթապատ դրուագուած երկու կողերու վրայ, որոնցմէ Ա. կողի վրայ խաչ իսկ Բ.՝ վրայ Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ: Երկու շարք գուգալար պարաններու եւ մանր գնդիկներու շարքեր:

44

Ձեռնագիր թիւ 5651, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12,5 x 8 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1333 թ.

ՏԵՂ՝ Ն(որ) Ավանք (Նորավանք?)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Գրեգորիս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ կազմի հեղինակ՝ Փիլիպպոս արքայ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ ձուլածոյ կերպար Քրիստոսի, խորը փորագրուած: Բ. կողի վրայ Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ, նախորդի նման գամերով ամրացուած: Կոնակը գուգահեռ շղթաներ: Փականի վրայ երկու

ցանցկէնակերտ խաչեր եւ 32 հատ բերդակ եւ յակինթ: Ունի երկու կղպանքներ, կազմուած շղթաներով: Ամբողջութիւնը ոսկեջրուած:

45

Ձեռնագիր թիւ 5652, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12 x 9,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1651-էն առաջ

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ալֆաթուս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ Ս. Մատթէոսի, իսկ Բ.՝ վրայ դրուագուած է Քրիստոսի խաչելութեան քանդակները: Կոնակի վրայ փորագրուած զարդեր: Կան անցեալի երկու փականներու հետքեր:

46

Ձեռնագիր թիւ 5653, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 11 x 8 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. եւ Բ. կողերու վրայ զանազան դրուագուած զարդեր, որոնց շուրջերը շրջանակուած են գուգալար պարաններով: Կոնակի վրայ փորագրուած արձանագրութիւն, դրուագուած զարդեր եւ ցանցկէն կտորներ: Կան երկու կղպանքներ:

47

Ձեռնագիր թիւ 5654, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12 x 8 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ ձուլածոյ խաչելութիւն, որու չորս թեւերուն վրայ ընդե-

լուգուած են 2 յակինթներ եւ 2 արուեստական ակներ: Կան զանազան դրուագուած զարդեր: Բ. կողի վրայ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ, զարդարուած նախորդի նման, սակայն չորս կապոյտ քարերով: Կոնակը կան դրուագուածներ եւ ցանցկէնային զարդեր: Ունի անցեալի երկու փականներու հետքեր:

48

Ձեռնագիր թիւ 5655, Մատեան Ողբերգութեան ՁԱՓԵՐ՝ 13,5 x 9,5 x 2 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1672 թ.

ՏԵՂ՝ Վան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ արծաթ թերթ, ուր կեդրոնը դրուագուած է «Գառն Աստուծոյ»: Հետագային վրան գամերով ամրացուած է ձուլածոյ խաչելութիւն, ուր գլխավերեւը ընդեկողուած է իսկական ձուլածոյ յակինթ մը: Ամբողջութիւնը ամրացուած է կաշիի վրայ չորս մեծ կիսագնդիկաւոր գամերով: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

49

Ձեռնագիր թիւ 5656, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 11 x 8,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1669 թ.

ՏԵՂ՝ Արզրում (Կարին)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ազարիայ սարկաւագ, երկրորդ ստացող Մահտեսի Սուքիաս, 1823 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ 1805, կազմեցի գաւետարանս վ(աս)ն յիշատակի վաղամեռիկ որդւոյս Գարեգին...
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ էջ 254, գրեցաւ Ս ք Աւետարանս ձեռամբ եւ քարմատար Յովհաննէս ս(ա)րկ(ա)ւ(ա)գի արգրումցոյ (Կարնեցի) ... ի քվ ՌՃԺԸ հայոց (1669 թ.). մարգագ ամսոյ...
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ փորագրուած է Քրիստոսի կերպարանքը սկիհէն դուրս: Բ. կողի կեդրոնը ցանցկէնապատ խաչ եւ

չորս փորագրուած կերպարներ, շրջանակուած ցանցկէնով: Կազմի կոնակը գուգահեռ, հաստ արծաթեայ լարերով շղթաներ: Կը պատկանի Կարնոյ ոսկերչական դպրոցին:

50

Ձեռնագիր թիւ 5735, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 13,5 x 10 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1707 թ.

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Սանդիտ (Սանդուխտ?)
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը ձուլածոյ խաչելութիւն եւ արծաթի վրայ դրուագուած ութ հրեշտակներ եւ չորս զարդեր: Բ. կողի կեդրոնը Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ, շուրջը նախորդի նման: Կազմի կոնակը երեք գուգահեռ ծխնիներու վրայ շարժող արծաթեայ թերթեր, զարդերով: Փականը միակտուր արծաթ թերթ, շուրջը գնդիկներ:

51

Ձեռնագիր թիւ 5736, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 24 x 17 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1290 թ.

ՏԵՂ՝ Դրազարկ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մշոյ Ս. Կարապետի վանք
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմը նորոգող) Շահում
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը խաչ, իսկ շուրջը ծաղիկներ, հանումներով: Բ. կողի վրայ տասներմէկ խաչեր, ամրացուած կիսակող վերջաւորութեամբ գամերով:

52

Ձեռնագիր թիւ 5786, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ անյայտ
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1602 թ. կազմուած

ՏԵՂ՝ Վան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ Լարաբեկ, որդի Պարնի
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ (Թումայ?)
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ թուականիս հայոց ազգի ՌԾ մէկ աւելի եւ Լարաբեգ որդի Պարնի

գարդարեցի գաւետարանս հրաշալի, ոսկի գաւծով եւ արծաթիւ, դնեն յատեանն բազմոցի ի դրունս Սբ. Խաչի եւ Սբ. Ստեփանոս նախավկ(այ)ի եւ զմեզ յիշեն ի յաղաթի ի հայրապետութեան փոքր Գրիգորիս կ(ա)թ(ո)ղիկ(ո)սի որ եմ ն(որ)այ եղբար որդի...

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ կայ խաչի մը հետքերը եւ չորս աւետարանիչներու խորհրդապատկերները՝ հրեշտակ (Ս. Մատթէոս), արծիւ (Ս. Յովհաննէս), եզ (Ս. Ղուկաս), առիւծ (Ս. Մարկոս): Զարդարուած է համաչափ կերպով դասաւորուած կիսակոր գլխով գամերով: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

53

Ձեռնագիր թիւ՝ 6085, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 9 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1661 թ.

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչելութիւն, զանազան ձուլածոյ զարդեր որոնք միահիւսուած են ցանցկէնային աշխատութեանը: Բ. կողի վրայ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ, զարդերը նախորդի նման: Կռնակը ուռուցիկ ծաղիկներ: Փականի կեդրոնը դրուագուած է Գրիստոսի եւ հրեշտակի մը կերպարները, շուրջը ցանցկէնային շղթայ, գործուած:

54

Ձեռնագիր թիւ՝ 6093, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 14 x 10 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1604

ՏԵՂ՝ Խիզան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտեսի խոջայ Ատոմ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ չորս կողմերու վրայ պարսկական զարդարուեստի ազդեցութիւնը կը ըրող զարդաքանդակներով եւ վրան յաւելուած հրեշտակներով: Ունի երկու կղպանքներ: Ոսկերչուած է ամբողջութեամբ:

55

Ձեռնագիր թիւ՝ 6094, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 15 x 11 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչելութիւն եւ անկիւններու վրայ չորս հրեշտակներ: Բ. կողի վրայ Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ, միայն երկու հրեշտակներով, իսկ միւս երկուքը կորսուած: Կազմի կռնակը արծաթ թերթ, երկու շղթաներով յաւելուած: Նոյնը փականի վրայ, ուրտեղէն կը մեկնին երեք շղթայակերտ գօտիներ, որոնք շրջանցելով ամբողջ կազմը, կը կատարեն կղպանքի դեր: Ամբողջութիւնը դրուագուած:

56

Ձեռնագիր թիւ՝ 6201, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 40 x 33 x 8 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1038 թ.
ՏԵՂ՝ Տարոն, Տուրուբերան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերու վրայ, դրուագմամբ: Ա. կողի կեդրոնը ճաճանչազարդ խաչելութիւն, շրջապատուած ոճաւորուած ծաղիկներով եւ զանազան կրօնական կերպարներով: Բ. կողի կեդրոնը Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ, իսկ մնացեալ մասը նախորդի նման: Վերջաւորութեան կայ արձանազրուութիւն, որ կը հաստատէ թէ արծաթապատուած է 1851 թուին:

57

Ձեռնագիր թիւ՝ 6341, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 23 x 16,5 x 3,5 սմ., իսկ կազմը բացառաբար աւելի մեծ՝ 28 x 19,5 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1684 թ.
ՏԵՂ՝ Կաֆայ, Ղրիմի թերակղզի
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Պարոն Սաֆար

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ ամբողջութեամբ ոսկերչուած արծաթով: Երկու կողերու վրայ կան ուռուցիկ մակերեսի վրայ ճենապակեայ կրօնական կերպարներ, 5-ական հատ: Ճենապակեայ մետալիոններու վրայ կան ուռուցիկ արձանազրուութիւններ, թէեւ աշխատանքի ոճը կը կրէ արեւմտաեւրոպական ոսկերչութեան ազդեցութիւնը:

58

Ձեռնագիր թիւ՝ 6436, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 23 x 17 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1669 թ.
ՏԵՂ՝ Ջուղայ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Խոջայ Մառաս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերու վրայ սեւ թաւապատ տախտակի վրայ հինգական արդյրեայ կերպարներ: Ունի չորս կղպանքներ: Նշմարելի է իտալական ոսկերչութեան ազդեցութիւնը եւ վստահ ենք որ այն կատարուած է Հայաստանէն դուրս:

59

Ձեռնագիր թիւ՝ 6764, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 24 x 16 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1283 թ.
ՏԵՂ՝ Սկեռայ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Կեռան Թագուհի (կին Լեւոն Բ. Թագ. -ի)
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ, (հետագայ դարերու գործ է)
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերը շրջապատուած են արծաթեայ ժապաւէններով: Կռնակը ունի երեք վերադիր շղթաներ, որպէս ծխնի: Կան անցեալի երկու կղպանքներու հետքերը:

60

Ձեռնագիր թիւ՝ 6765, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 24 x 18 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1692-էն առաջ
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչելութիւնը իսկ Բ. -ի վրայ Գրիստոսի ծննդեան տեսարանը: Կռնակը՝ շղթայ, իսկ փականի վրայ չորս աւետարանիչներ եւ արձանազրուութիւն: Ունի նուրբ շղթաներով կառուցուած չորս կղպանքներ:

61

Ձեռնագիր թիւ՝ 6766, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 21,5 x 15,5 x 5,7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1575 թ.
ՏԵՂ՝ Բուդանց փող (ոց)՝, Եղովխտ գիւղ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ միայն Ա. կողի վրայ: Կեդրոնը դրուագուած արծաթեայ խաչ, իսկ շուրջը չորս կերպարանքներ (աւետարանիչներու?), կան մեծ գամուած գնդիկներ: Անցեալի եօթ ակներէն այժմ կը մնան 6-ը: Շուրջը ցանցկէնային լարերով պատրաստուած: Ամբողջը ոսկերչուած:

62

Ձեռնագիր թիւ՝ 6767, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 22 x 15,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1471 թ.
ՏԵՂ՝ Առեստ գիւղ, Պատաբաստայ վանք
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Գրիգոր
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ կան 5 խաչեր եւ հաւանաբար հետագային տեղա-

դրուած չորս զարդաքանդակներ, որոնք թէեւ արծնապատ, սակայն կը պահեն յստակ ազգային դիմագիծ: Բ. կողի վրայ գնդիկներէ կազմուած խաչ: Ունի երկու կղպանքներ արծաթեայ եւ մետաքսեայ ժանեակներով:

63

Ձեռնագիր թիւ՝ 6768, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 15,5 x 3,2 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար ՏԵՂ՝ անյայտ (հաւանաբար Կարին) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչելու թիւն եւ երկու սիւններ, ձուլածոյ, իսկ մնացեալը խիտ ցանցկէնային աշխատանք: Կան 81 յակիրթ, զմրուխտ եւ այլ ակներ: Բ. կողի վրայ Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ, ձուլածոյ, իսկ մնացեալ մասերը նախորդի նման: Երկու երեսներու վրայ կան արծնապատ տերեւներ: Կոնակը ինքնատիպ կառուցումով շղթայ, շատ յարվար աշխարհիկ զարդերու համար: Փակակը նոյն ոճով, զարդարուած 40 ակներով: Կը պատկանի Կարնոյ ոսկերչական դպրոցին:

64

Ձեռնագիր թիւ՝ 6769, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 20 x 13,5 x 3,7 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1637 թ. ՏԵՂ՝ անյայտ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Սարգիս ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ, իսկ Բ.-ի վրայ խաչելութիւն, դրուագուած: Կոնակը շատ ուշադրաւ շղթաներով գործուած: Փակակի վրայ դրուագուած են չորս կերպարանքներ: Ունի շատ գեղակերտ երկու կղպանքներ, որոնք իրենց ոճով կը միաձուլուին ընդհանուրի հետ:

65

Ձեռնագիր թիւ՝ 6770, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 19 x 13 x 5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար ՏԵՂ՝ անյայտ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ վեց կողմերէն՝ Ա. կող, Բ. կող, կոնակ եւ փական, իսկ վերեւի եւ ներքեւի մասերը որոնք ուրիշ կազմերու վրայ չեն արծաթապատուած, այստեղ նոյն ոճի աշխատանքով ծածկուած են: Ա. եւ Բ. կողերու վրայ խաչելութիւն, ծաղիկներ եւ արձանագրութիւն, նոյնը կոնակի վրայ: Փակակի վրայ կան չորս աւետարանիչներու, իսկ վերեւի եւ ներքեւի ծածկոյթներուն վրայ Պօղոս եւ Պետրոս առաքեալներու կերպարանքները, բոլորը դրուագուած:

66

Ձեռնագիր թիւ՝ 6771, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 17,5 x 13,5 x 3,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ արծաթապատուած է 1747 թուին ՏԵՂ՝ յերկիրս Գանճոցու (Գանճակ?), ի գեղս Գուլլար: ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տարչին ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Արծաթապատ տախտակ, չորս կողմերէն դրուագուած ոճաւորուած ծաղկանկարներով: Ա. կողի կեդրոնը ձուլածոյ, փոքր խաչելութիւն, իսկ Բ.-ի վրայ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ, նոյնպէս ձուլածոյ: Կղպանքը մաս կը կազմէ փականին:

67

Ձեռնագիր թիւ՝ 6772, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 18,5 x 12,5 x 6,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1659 թ. ՏԵՂ՝ Սպահան (Նոր Զուլայ) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Վարդան ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ ....յամի հազարերորդի եւ հարիւրերորդի եւ ութերորդի..... ի հայրապետութեան տ(եառ)ն Յ(ա)կ(ո)ք(ա)յ Զուլայեցոյ ի Վ(ա)ղ(ա)րչապատ քաղաքի.... ի թ(ա)գ(աւո)րէ տոնի իսմայելի

փոքերն Եսահ Աբասի երկ(որ)դի: ....ես....ու-նայնս ի բարեաց..... Վարդամ ամուսնաբ.....: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչելութիւն եւ չորս կերպարներ, իւրաքանչիւրը առանձին ոսկեջրած: Բ. կողը պարզ, անպաճոյճ: Կը պատկանի Նոր Զուլայի հայկական ոսկերչական ենթադպրոցին:

68

Ձեռնագիր թիւ՝ 6773, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11 x 4 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1672 թ. ՏԵՂ՝ Սիւնեաց Երկիր, Պազարչայ գիւղ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը ձուլածու ճենապակեայ մետալիոն, Գրիստոսի Յարութեան նկարով: Կան նաեւ չորս դրուագազարդ հրեշտակներ: Բ. կողի վրայ նոյնը, մետալիոնի վրայ խաչելութիւն: Կոնակի եւ փականի վրայ հինգական առանձին եւ խմբական կերպարներ, դրուագման մեծագոյն վարպետութեամբ: Ճենապակեայ մետալիոններու վրայ կան ուռսերէն եւ հայերէն փոքրիկ արձանագրութիւններ:

69

Ձեռնագիր թիւ՝ 6775, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 15 x 10,5 x 3 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1669 թ. ՏԵՂ՝ Արաբկիր ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. եւ Բ. կողերու վրայ ձուլածոյ խաչելութիւններ: Կոնակը արծաթեայ շղթայ, գործուածքի նման: Երկու կղպանքներէն մէկը կորսուած է:

70

Ձեռնագիր թիւ՝ 6776, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 14 x 10 x 3,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1648 թ., արծաթապատուած 1651 թուին:

ՏԵՂ՝ Վան ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտեսի Տէր Գրիգոր ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերու վրայ անորոշ, նախնական ձեւով դրուագուած աւետարանական կերպարներ: Կոնակի վրայ շղթայակերպ աշխատանք: Փակակի վրայ որոշ կերպով դրուագուած է Գրիստոս; կանգնած: Ներքեւը կայ արձանագրութիւն: Անցեալի երեք փականներէն այժմ կան միայն երկուքը: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

71

Ձեռնագիր թիւ՝ 6777, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 13,5 x 9 x 4 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1661 թ. ՏԵՂ՝ Մրուց գիւղ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մովսէս վարդապետ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Բզնեցի Գրիգոր վարդապետ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ արծաթ թերթ, ուր գամուած է չորս ձուլածոյ մետալիոն, մէկ ցանցկէնապատ խաչ, 14 այլ զարդեր եւ 15 ակներ: Բ. կողը աւելի ճաշակաւոր յարդարումով, կեդրոնը ձուլածոյ խաչ, 4 հրեշտակներ: Կոնակը շղթայանման գործուածք: Փակակի վրայ կան վեց ակներ, երեք ցանցկէնաչէն զարդեր եւ շուրջը շղթայազարդ:

72

Ձեռնագիր թիւ՝ 6778, Աւետարան ՉԱՓԵՐ՝ 14 x 9,5 x 3,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1641 թ. ՏԵՂ՝ Կոստանդնուպոլիս ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողի արծաթ թերթի վրայ ամրացուած է կլոր, դրուագուած երկրորդ թերթ մը, ուր քանդակուած է խաչելու-

Թիւնը: Ձորս անկիւնները ձուլածոյ, ոսկե- ջրուած հրեշտակներով: Բ. կողը նոյնաձեւ, քանդակուած ոմն աւետարանիչ: Կռնակի վրայ ութ հատ զուգահեռ շղթաներ: Փականի վրայ արձանագրութիւն արծաթապատման մասին, առանց տեղի եւ թուականի մասին տեղեկու- թեան: Կը պատկանի Կոստանդնուպոլսոյ հայ- կական ոսկերչական ենթադպրոցին:

73

Ձեռնագիր թիւ՝ 6779, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 13 x 10 x 4 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1651 թ. Տե՛ղ՝ Վաղարշապատ(?) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) Զաքարիայ վարդապետ Վաղար- շապատցի ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչե- լութիւն, իսկ Բ. կողի վրայ Մոզերու երկրապա- գութիւնը: Երկուքն ալ բարձրաքանդակ եւ ոս- կեջրուած: Կռնակը շղթայանման շարժունակ գործուածք: Փականի վրայ ծաղիկներ: Ունի հրկու կղպանքներ:

74

Ձեռնագիր թիւ՝ 6780, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 15 x 9,5 x 4,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ-ԺԷ դարեր Տե՛ղ՝ անյայտ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ չորս կողմերէն: Ա. կողի կեդրոնը՝ ձուլածոյ խաչելութիւն եւ ցանց- կէնային զարդեր: Բ. կողի կեդրոնը ցանցկէ- նային խաչ, եւ մնացածը նախկինի նման, խաչի վրայ արձանագրութեամբ: Կռնակը զուգահեռ շղթաներ, իսկ փականը ցանցկէնային աշխա- տանք: Ա. կողի վրայ հինգ կարմիր, իսկ Բ.-ի վրայ մէկ կանաչ քար:

75

Ձեռնագիր թիւ՝ 6781, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 10 x 12,5 x 5,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1769-ին գրուած

Տե՛ղ՝ անյայտ (Կարին?) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ արդ ի թուականութեան(ն) հայոց ՌՄԺԸ-ին եւ ի հոկտեմբերի ԺԷ-ին եւ ի հայրապետութեան... էջմիածնի տ(եառ)ն Սիմէոն Ս(ր)ք(ա)զն(ա)գոյն Կ(ա)թ(ո)- ղ(ի)կ(ո)սին Երեւանեցոյ: Եւ խանութեան Հիւսէին Այի... ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ չորս կողմերէն, ցանց- կէնային խիտ աշխատանքով: Ա. կողի կեդրոնը ձուլածոյ խաչելութիւն, իսկ Բ.-ի վրայ մեծ, սա- կայն ներկայիս կորսուած ակի մը հետքերը արծաթեայ շրջանակի վրայ: Կը պատկանի Սիւ- նեաց ոսկերչական դպրոցին:

76

Ձեռնագիր թիւ՝ 6782, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12,5 x 9,5 x 4 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1680 թ. Տե՛ղ՝ ի քաղաքն Շօշ (Նոր Զուղայ) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ չորս կողմերէն արծա- թով երեսպատուած: Ա. կողի վրայ ձուլածոյ խաչելութիւն ու 14 տէրունական կերպարներ: Բ. կողի վրայ նոյնը, միայն կեդրոնը ձուլածոյ Աստուածածնայ քանդակը: Կռնակը երկու մա- սերէ կազմուած արծաթ ուղղահայեաց թերթեր: Ունի զարդարուած փական եւ 2 կղպանքներ, զարդարուած վարդեակներով: Ուշագրաւ մասը չորս կողմերը շրջանակով շղթայանման հիւս- ուածքներն են, շատ բնորոշ հայկականու- թեամբ: Կը պատկանի Նոր Զուղայի հայկական ոսկերչական ենթադպրոցին:

77

Ձեռնագիր թիւ՝ 6783, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12,5 x 9 x 4,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ արծաթապատուած 1649-էն մին- չեւ 1670 թ. Տե՛ղ՝ անյայտ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) Դաւիթ, նորոգող Տէր Յովսէփ

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ Սարգիս Վանեցի ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ այլ տեղեկութիւն չկայ կազ- մի մասին: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը համ- բարձման տեսարան, իսկ չորս անկիւնները՝ աւետարանիչներ: Բ. կողի կեդրոնը՝ խաչ, իսկ անկիւնները չորս շեփորաւոր հրեշտակներ: Բոլորը դրուագուած մեծ վարպետութեամբ սա- կայն հայկականութենէ գուրկ:

78

Ձեռնագիր թիւ՝ 6784, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 13 x 10 x 5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1296 թ. գրուած Տե՛ղ՝ Կիլիկիայ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ (հաւանաբար Թորոս Իշխան) ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) Թորոս Իշխան, որդին Արքայի Լեւոնի (Բ.) ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ, հաւանաբար ԺԷ դարու գործ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի արծաթ թերթի վրայ խաչ եւ զարդեր ու 140 գոյնգոյն ակներ (արուեստական): Բ. կողի վրայ դրուագուած խաչելութիւն եւ 108 նոյնանման ակներ: Կան երկու կղպանքներու հետքեր:

79

Ձեռնագիր թիւ՝ 6785, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 13 x 8,5 x 4,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1607 թ. Տե՛ղ՝ Որգան եւ Սպահան ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) Պարոն Պետրոս ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ չորս կողմերէն արծաթ թերթերով պատած, բոլորի վրայ ցանցկէնային զարդերով: Ա. կողի կեդրոնը ձուլածոյ խաչե- լութիւն եւ 2 արծնապատ ծաղիկներ եւ չորս կանաչ արուեստական ակներ: Բ. կողի կեդրո- նը (հաւանաբար Աստուածածին եւ Մանուկ Յիսուս) այժմ կորսուած է: Մնացեալը նոյնը, միայն մէկ ակի առկայութեամբ: Փականը եւ

կղպանքը միակտուր: Կը պատկանի Նոր Զու- ղայի հայկական ոսկերչական ենթադպրոցին:

80

Ձեռնագիր թիւ՝ 6786, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12,5 x 9 x 4,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1638 թ. Տե՛ղ՝ անյայտ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը՝ խա- չելութիւն: Բ.-ին՝ Մարիամ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ: Երկու կողերը, կռնակը եւ փա- կանը տափակ արծաթի վրայ դրուագուած զար- դեր:

81

Ձեռնագիր թիւ՝ 6787, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12 x 8,5 x 4,5 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1675 թ. Տե՛ղ՝ Մաղարթայ Վանք (Գողթն գաւառ) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) Յակոբ սարկաւազ Չուղայեցի ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ: ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ չորս կողմերէն արծաթ թերթերով պատուած: Ա. կողի վրայ ձուլածոյ խաչելութիւն եւ զարդարուն շրջանակ: նոյնը Բ. կողի վրայ, կեդրոնը նոյն ոճով Աստուածամայր եւ Յիսուս Մանուկ: Կռնակը նոյն զարդերով միացած կողերուն, նաեւ փականը: Ճաշակաւոր աշխատանք, յստակ գիտարուեստով: Կը պատ- կանի Նոր Զուղայի հայկական ոսկերչական ենթադպրոցին:

82

Ձեռնագիր թիւ՝ 6788, Աւետարան ՁԱՓԵՐ՝ 12 x 9 x 6 սմ. ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1671 թ. Տե՛ղ՝ Արզրում (էրզրում, Կարին) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՑՈՂ՝(ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերը եւ փա- կանը գնդեկազարդ ցանցկէն: Ա. կողի կեդրոնը՝ խաչ եւ 14 ակներ, որոնցմէ գոյութիւն ունին այժմ միայն եօթ յակինթներ, իսկ Բ. կողի վրայ 2 յակինթ: Կափարիչի վրայ այժմ կայ մէկ յակինթ: Գիտարուեստի գլուխգործոց մըն է կոնակի արծաթեայ շատ նուրբ լարերով գործուածքը, որ ունի մեծ ճկունութիւն: Կարծէ այս գործուածքը վերականգնել եւ օգտագործել ժամանակակից զարդերու համար: Կը պատկա- նի Կարնոյ ոսկերչական դպրոցին:

83

Ձեռնագիր թիւ 6789, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 11 x 8 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը ձու- ուած խաչելութիւն եւ չորս հրեշտակներ ան- կիւններու մօտ: Բ. կողի կեդրոնը՝ Աստուածա- մայր եւ Յիսուս Մանուկ, նոյնանման հրեշտակ- ներով: Կոնակը՝ երեք գուգահեռ թերթերու վրայ, գնդեկներով զարդարուած: Փականը արծաթ թերթի վրայ զարդանկարներով:

84

Ձեռնագիր թիւ 6790, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 10 x 7,5 x 2,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1740 թ.
ՏԵՂ՝ էջմիածին
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը՝ խաչ, շրջապատուած 12 արուեստական ակներով: Բ. կողի կեդրոնը մեծ ակ, ճաճանչներով շրջա- պատուած եւ 12 ակներով զարդարուած: Կոնա- կը՝ երեք գուգահեռ թերթեր, պարզ ծխնիներով:

85

Ձեռնագիր թիւ 6791, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 10,5 x 7 x 3,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերը դըր- ուագուած համբարձման տեսարանով: Կոնակը պարզ արծաթ թերթ, իսկ փականի վրայ արձա- նագրութիւն:

86

Ձեռնագիր թիւ 6792, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 12 x 8 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1302
ՏԵՂ՝ Տաթեւի (Սիւնիք) մէջ նորոգուած
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ՆԿԱՐԻՉ՝ Մոմիկ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (նորոգող՝ Ուլիջան) 1406 թ.
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու- թիւն չկայ: Կայ Մոմիկի ձեռագիրը՝ «Աղաչեմ գեանդիպեալքդ այս Ա(ստուա)ծաբան տառիս յիշել գանիմաստ մկարողս Մոմիկ եւ սխալանացն ամեղադիր յինել, զի թէպէտ անհմուտ էի այլ ժամանակս ամեռն էր եւ տուցս մտեմ, եւ Ա(ստուա)ծ գյիշողդ յիշէ իւր անբաւ ողորմութիւն եւ մեա փառք յաւիտեանս ամէն: Ի թ՛վիս ԶԾԱ»:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերուն եւ կոնակին վրայ: Ա. կողի վրայ խաչելութիւն, Բ.-ի վրայ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ, իսկ կոնակը՝ երեք խաչեր՝ շուրջը զարդերով: Ընդհանուր դրուագումը կը կրէ ժամանակի Սիւնեաց քանդակագործութեան ազդեցութիւ- նը: Կը պատկանի Սիւնեաց ոսկերչական դպրո- ցին:

87

Ձեռնագիր թիւ 6793, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 11,5 x 8 x 3,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ-ԺԷ դարեր

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերը ոսկե- ջրուած արծաթ, դրուագուած: Ա. կողի վրայ խաչելութիւն, իսկ Բ.-ի վրայ Յարութեան տե- սարանը: Կազմի կոնակը շղթայակերտ, իսկ կա- փարիչի վրայ չորս մարդկային կերպարներ (աւետարանիչներ): Ունի երկու փոքր կղպանք- ներ:

88

Ձեռնագիր թիւ 6794, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 11 x 8 x 3 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ արծա- թեայ ցանցկէնապատ խաչ, ոսկեջրուած, զար- դարուած 13 յակինթ ու բերդակներով: Երկու այլ թերթուած խաչեր եւ խոշոր գնդեկներ կը զարդարեն ազատ մնացած մակերեսը: Կան եր- կու կղպանքներ:

89

Ձեռնագիր թիւ 6795, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 11 x 8 x 3 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1353 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Մկրտիչ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ արծաթէ դրուագուած խաչելութիւն, իսկ Բ. կողի վրայ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ: Կոնակն ու փականը կորուած են:

90

Ձեռնագիր թիւ 6796, Հմայիլ
ՉԱՓԵՐ՝ 6 x 4,5 x 2 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1610 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մադուր ոսկերիչ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար Մադուր ոսկե- րիչ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ բոլոր վեց կողմերէն որոնք շարժունակութիւն կը ստանան ծխնի- ներով: Ա. կողի վրայ Բրիտոս հիւանդները կը բուժէ, իսկ Բ.-ի վրայ խաչելութիւն: Երեք փա- կաններու վրայ եօթ առաքեալներ: Բոլորը փո- րագրուած:

91

Ձեռնագիր թիւ 6814, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 17 x 13 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերու վրայ խաչելութիւն, հրեշտակներ եւ տերեւներ, բոլորը ձուլածոյ: Ունի երկու կղպանքներ:

92

Ձեռնագիր թիւ 7038, Հմայիլ
ՉԱՓԵՐ՝ 15 x 10 x 1,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչե- լութիւն, անխնամ վիճակի մէջ, արծաթեայ պարզ խաչ մը, հինգ ակներով զարդարուած: Բ. կողի վրայ խաչ, փորագրուած եւ զարդարուած մութ կապոյտ արուեստական շափիւղ այով:

93

Ձեռնագիր թիվ 7231, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11,5 x 3,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1673 թ.

ՏԵՂ՝ Շոռոթիայ Կուսանոց
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Արիստակէս վարդապետ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերու վրայ
նոյն բովանդակութեամբ խաչելութիւն եւ գար-
դեր:

94

Ձեռնագիր թիվ 7233, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 9,5 x 7,5 x 3,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ անյայտ

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի չորս կողմերէն
կաշեպատ եւ արծաթապատ: Ընդհանուր ձեւա-
ւորումը՝ ազգային ոճով: Ա. կողի վրայ ձու-
լածոյ խաչելութիւն, մնացածը՝ ծաղկապատ,
դրուագուած, վեց արծնապատ յաւելեալ ծա-
ղիկներով: Բ. կողը նոյնը, կեղրոնը արծնա-
պատ մեծ ծաղիկ, երկու բերդակներու յաւելու-
մով: Կոնակը երեք գուգահեռ թերթեր, ծխնի-
ներով շարժուող: Փակակը ծաղկազարդ: Ունի
երկու շղթայակերտ կղպանքներ:

95

Ձեռնագիր թիվ 7235, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11,5 x 4,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1674- էն առաջ

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ երես-
պատուած ցանցկէն ծաղիկներով, կեղրոնը
խաչ եւ ձուլածոյ խաչելութիւն: Կան հինգ գա-
նազան ակներ եւ չորս արծնապատ հրեշտակ-
ներ: Բ. կողի վրայ դրուագուած Աստուածածին
եւ Յիսուս Մանուկ: Կոնակը երեք խմբական

շղթաներ: Կան երկու շղթայակերտ կղպանք-
ներ: Հաւանական է որ Ա. եւ Բ. կողերու կազմ-
ըը (արծաթ) տարբեր ձեւազրեղէ բերուած են:

96

Ձեռնագիր թիվ 7236, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 10,5 x 3,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1644 թ.

ՏԵՂ՝ Ծղվերձ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մուրատ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայի ձու-
լածոյ խաչելութիւնը շրջանակուած է երկու
զարդաքանդակներով: Բ. կողը նոյն յարդարու-
մը, կեղրոնը՝ կանգնած Քրիստոս: Կոնակը
շղթայ: Կան երկու կղպանքներու հետքեր:

97

Ձեռնագիր թիվ 7237, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11,5 x 3,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1677 թ.

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողը դըր-
ուագուած խաչելութիւն, աւետարանիչներ եւ
զարդարուն ծաղիկներ: Բ. կողը նոյնպէս,
կեղրոնը Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ:
Կոնակը շղթայ, իսկ փականի վրայ փորագրու-
ուած արձանագրութիւն: Կան անցեալի երկու
կղպանքներու հետքեր:

98

Ձեռնագիր թիվ 7238, Նարեկ
ՉԱՓԵՐ՝ 14,5 x 10 x 2,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1721 թ.

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ ոսկե-
ջրուած ցանցկէնազարդ խաչ, զարդարուած 8
նոնաքարերով (grenat, նոնազոյն կարկեհան)
եւ 5 բերդակներով: Բ. կողի վրայ արծաթ խաչ,
անընթեռնելի արձանագրութեամբ:

99

Ձեռնագիր թիվ 7239, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 18 x 13,5 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժե դար

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ ձուլածոյ
խաչելութիւն, շուրջը փորագրուած արձանա-
գրութիւն, ինչպէս նաեւ հինգ ակներ: Բ. կողի
վրայ երկու խաչեր, մեծ գնդիկազարդ զամերով
ամրացուած: Ունի մէկուս կեղրոնը կայ
դեղին քար:

100

Ձեռնագիր թիվ 7240, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 20,5 x 15,5 x 3 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1710 թ.

ՏԵՂ՝ Վան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Պաշտուր (1711-ին)
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար արծաթապատ-
ուած է Կ. Պոլսոյ մէջ, 1711-ին:
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղրոնը
Քրիստոսի խաչէն իջեցումը, շուրջը՝ դրուագ-
ուած ծակոտկէն ծաղկանկարներ, ոսկեջրուած:
Բ. կողի վրայ դրուագուած խաչ, վրան՝ ձու-
լածոյ խաչելութիւն: Կը պատկանի Վասպուրա-
կանի ոսկերչական դպրոցին:

101

Ձեռնագիր թիվ 7482, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 32 x 24 x 8 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1527 թ. կազմուած, ձեւագիրը՝
1297 թ.

ՏԵՂ՝ ի Վան Ըստաթէի (կազմուած), ձեւագիրը՝
Սիսակայ գաւառ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ

ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Գրիգոր քահանայ Արտախեցի
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Ա. Ալեքսիանոս,
Բ. Յակոբ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերը լրիւ
արծաթապատ, հանումներով, շատ ներդաշնակ
զձագրութեամբ: Ա. կողի կեղրոնը՝ խաչ, ամ-
րացուած սեւատապատ գնդիկներով: Կը պատ-
կանի Կարնոյ ոսկերչական դպրոցին:

102

Ձեռնագիր թիվ 7515, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 28 x 21 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1615

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, 9
առանձին բարձրաքանդակ զարդեր, իսկ Բ.-ի
վրայ 5 հատ նոյնէն, բոլորը ոսկեջրուած արծա-
թեայ:

103

Ձեռնագիր թիվ 7573, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 22 x 15,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժե դար

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մղտեսի (մահտեսի) Գրիգոր
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ Քրիստոս
եւ չորս աւետարանիչները, հինգ առանձին
դրուագումներով: Բ. կողի վրայ նոյնը, կեղրո-
նը Քրիստոս նստած վիճակով:

104

Ձեռնագիր թիվ 7585, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 26 x 18 x 3,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1490 թ.

ՏԵՂ՝ Աղթամար
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ

ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Տովվաթ Խաթուն, Ուստայ Աւետ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող ու նորոգող) Նեկ-
 Ղոս
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու-
 թիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի արծաթ
 շրջագարդի մէջտեղ հինգ խաչեր, որոնք զար-
 դարուած են ցանցկէնով եւ 13 ակներով, մնա-
 ցածները այժմ կորսուած: Կը պատկանի Վաս-
 պուրականի ոսկերչական դպրոցին:

105

Ձեռնագիր թիւ՝ 7598, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 23,5 x 17,5 x 6 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1352 թ.

ՏԵՂ՝ Սուրբաթ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Յովհաննէս քահանայ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող ու նորոգող) Նի-
 կողայոս դպիր
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու-
 թիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնը խաչ՝
 արձանագրութեամբ, ոսկեջրուած: Բ. կողի վրայ
 խաչ, աւելցած առանձին ձուլածոյ խաչելու-
 թեամբ: Ունի երկու կղպանքներ, արծաթով եւ
 կաշիով պատրաստուած: Կը պատկանի Ղրիմի
 հայկական ոսկերչական ենթադպրոցին:

106

Ձեռնագիր թիւ՝ 7600, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 24 x 16 x 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1583 թ.

ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Քարիմ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (նորոգել տուող) Փաշայ
 Խաթուն
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու-
 թիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, կեղերո-
 նը գետեղուած են երկու ձուլածոյ խաչեր,
 պղնձեայ:

107

Ձեռնագիր թիւ՝ 7618, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 19,5 x 14,5 x 6,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1666 թ.
 ՏԵՂ՝ Կաթայ, Խրիմի թերակղզի
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Մահտասի (մահտեսի) Յեալլ-
 չի
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերը նոյ-
 նանման, կամարակապ ձեւաւորումով դըր-
 ուազուած, աւելցուած երկշարք գնդիկներով:
 Կազմի կունակը ամրակուռ հայկական շղթայ,
 հիւսուած ուղղահայեաց լարերու վրայ: Երեք
 կղպանքներն կը մնայ միայն մէկ հատ: Կը
 պատկանի Ղրիմի հայկական ոսկերչական են-
 թաղապրոցին:

108

Ձեռնագիր թիւ՝ 7631, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 28 x 18,5 x 8 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1466 թ.

ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Պարոն Յովհաննէս, Մանուկի
 որդի
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու-
 թիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ ձեռագրի իսկական չա-
 փերէն շատ մեծ կազմով: Հաւանական է որ 19-
 ըրդ դարուն պատրաստուած եւ վաճառուած
 դրուագում մըն է՝ բարձրորակ, սակայն արեւ-
 մտաեւրոպական ոսկերչութեան ազդեցու-
 թեամբ:

109

Ձեռնագիր թիւ՝ 7633, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 28 x 19 x 6 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1559 թ.

ՏԵՂ՝ Արկղուն գիւղ, Վայոլ (Վայոց?) ձոր
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ծատուր 1642 թ., վերջին
 ստացողը՝ Յակոբ վարդապետ 1767 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Գրիգոր վարդա-
 պետ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնը ձուլ-
 ուած խաչելութիւն եւ չորս նուիրաբերման նոյ-
 նանման քանդակներ: Ոսկեջրուած խաչի վրայ
 կան 4 ազատներ: Բ. կողի բացման կողմը եզ-
 րազարդ, երեք կղպանքներով:

110

Ձեռնագիր թիւ՝ 7634, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 26 x 17 x 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1601 թ.

ՏԵՂ՝ Դըվանջ (Արզրում երկիր)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ա. ստացող՝ Դովվաթ, վերջին
 ստացող Հերապետ (Հայրապետ)
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
 րութիւն եւ շրջագարդ, իսկ Բ.-ի կեղերոնը Գրի-
 տոսի Յարութիւնը եւ շրջագարդ: Կունակը երեք
 զուգահեռ, ծխնիներով եւ շարժունակ արծաթ
 թերթեր, վրան սեւատապատ արձանագրու-
 թիւն: Փականի վրայ դրուագուած չորս աւետա-
 րանիչներու կերպարները: Երեք կղպանքները
 փականին մաս կը կազմեն:

111

Ձեռնագիր թիւ՝ 7636, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 17,5 x 24 x 7 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1602 թ.

ՏԵՂ՝ Ղրիմի թերակղզի
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) հաւանաբար Գրիգոր
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար Գրիգոր
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ (էջ 277) ... ի վայելումն
 Ղրիմի Ս(ուր)ք նշանին ... Գրեցաւ սակաւ
 յիշատակարանս եւ կազմեցաւ Ս(ուր)ք
 աւետարանս ձեռամբ Գրիգորի թուին ՌԾԱ
 (1602) աւգոստոս ամսոյ Իա (21-ին):
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ միայն Ա. կողի չուրջ
 կիսակողը գլխանի գամերով, որոնցմէ շատեր,
 ինչպէս նաեւ կեղերոնի խաչը (կամ խաչելութիւ-
 նը) այժմ կը պակսին: Կան երեք կղպանքներու
 պատուանդաններ: Կը պատկանի Ղրիմի հայ-
 կական ոսկերչական ենթադպրոցին:

112

Ձեռնագիր թիւ՝ 7640, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 28 x 20,5 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1665 թ.
 ՏԵՂ՝ Տիդիս
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ա. Թուշմալ, Բ. Խատէ Թիփլիզ-
 ցի (1746 թ.)
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնը դըր-
 ուագուած խաչ, վրան ձուլածոյ խաչելու-
 թեամբ, խաչի շուրջ եւ կազմի եղբրք երկշարք
 խոշոր գնդիկներով զարդարուած գամեր: Նոյնը
 Բ. կողի վրայ, ուր կեղերոնի խաչը եւս կազմուած
 է նոյն գնդիկներով:

113

Ձեռնագիր թիւ՝ 7642, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 24 x 16 x 8,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1342 թ.

ՏԵՂ՝ Կաթայ (այժմ՝ Թէոդոսիայ), Ղրիմի թերա-
 կղզի
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ա. Գեւորգ քահանայ, Բ. Թագ-
 ւոր շահ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող ու նորոգող) Գաբ-
 ըիէլ Երէց
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնը ձուլ-
 ուած ու ոսկեջրուած խաչելութիւն, մնացած
 տարածութիւնը ծածկուած կիսագնդակ գլխա-
 նի ճառագայթածեւ եւ շրջանակ կազմող գա-
 մերով: Բ. կողի կեղերոնը ականակուռ խաչ, Ե-
 ըիզուած մէկ շարք նոյնանման գամերով: Կը
 պատկանի Ղրիմի հայկական ոսկերչական են-
 թաղապրոցին:

114

Ձեռնագիր թիւ՝ 7643, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 23,5 x 15 x 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1338 թ.

ՏԵՂ՝ Յեղնիայ (Եկեղեաց գաւառ)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՍՍՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ա. Մարիսաթիւն եւ Հերթիկ
 Ժամկոչ, Բ. Ջաբարիայ (1741 թ.)
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Աւքսենէ Երէց,
 1521 թ.

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու-
թիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ամ-
բողջովին արծաթեայ թերթի կեղրոնը՝ դրուագ-
ուած խաչելութիւն, ոտքերու տակ՝ Աղամի գե-
րեզմանը, (ըստ աւանդութեան): Շուրջը երեք
շաբթ գեղեցիկ հայկական զարդաքանդակներ:
Բ. կողի կեղրոնը կան երկու խաչեր, որոնցմէ մէ-
կը ամբողջութեամբ դրուագուած խաչելու-
թիւն, իսկ միւսի արծանագրութեան վրայ աւել-
ցած ձուլածոյ խաչելութիւն: Ակներեւ է որ Բ.
կողը երկու այլ անձերու նուիրաբերումներու
արդիւնք է: Կը պատկանի Կարնոյ ոսկերչական
գալորոցին:

115

Ձեռնագիր թիւ՝ 7645, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 22,5 × 16,5 × 5,5սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1741 թ. (?)
ՏԵՂ՝ Թոխթ (?)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա. Մաթէոս քահանայ, Բ. Թո-
խաթիցի Տէր Յովհաննէս:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ արծաթ
տափակ թերթէ ձեւուած խաչ, արծանագրու-
թեամբ, վրան աւելցած ձուլուած եւ ոսկե-
ջրուած խաչելութիւն:

116

Ձեռնագիր թիւ՝ 7646, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 27,5 × 20 × 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1632 թ. (ստացման թուական)
ՏԵՂ՝ Թվանճ (Կարնոյ գաւառ)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Փիրնատար
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Իփիբ (?)
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղրոնը հինգ
ականակուռ խաչեր, շուրջը գամերով զարդար-
ուած: Կեղրոնի խաչի ներքեւ արծանագրու-
թիւն: Բ. կողի վրայ խաչ, ականակուռ, շուրջը
փորագրութիւն:

117

Ձեռնագիր թիւ՝ 7675, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 20,5 × 14,5 × 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1723 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ սրբա-
պատկեր, շրջապատուած գնդիկներով: Կողի
վրայ երեք սրբապատկերներ, նոյն գնդիկներով
շրջանակուած: Կան երեք կղպանքներու միայն
յենարանները:

118

Ձեռնագիր թիւ՝ 7676, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 21 × 15 × 8 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1653 թուին գրուած
ՏԵՂ՝ Կոստանդնուպոլիս
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ (գրող) ձեռամբ մեղապարտ
եւ անարժան Յովհաննէս դպրի
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (պատուիրատու) Աւետիս
վարդապետ
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ «Արծաթապատեցաւ եւ գնե-
ցաւ Ս(ուր)բ Աւետարանս Ձեռ(ա)մբ Կար-
նո(յ) առաջնորդ Աւետիս Ա(ստուա)ծիմաստ
վարդապետին... ի թուականութեանս հայոց
ՌՄ Եւ Ե (1756)»:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղրոնը ձու-
լածոյ խաչելութիւն, իսկ Բ.-ի կեղրոնը Աստ-
ուածածին եւ Յիսուս Մանուկ: Մնացեալ տա-
րածութիւնները նուրբ եւ հնարամիտ ցանցկէ-
նապատում: Ունի երկու կղպանքներ գոյգ եւ
ամուր շղթաներով: Կարնոյ ոսկերչական
աշխատանքներու լաւագոյն նմուշներէն մէկն է:

119

Ձեռնագիր թիւ՝ 7679, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 19 × 14 × 16 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1357 թ.
ՏԵՂ՝ Կավքսու քաղաք (Թամանեան թերա-
կըղզի)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ ՆԵՐ՝ անյայտ

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմը նորոգել տուող) Խո-
ճայ Պուլա, 1582 թուին
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ միայն Ա. կողի վրայ:
Կան արծաթակերտ երեք խաչեր, որոնցմէ
կեղրոնինը կը կրէ խաչելութիւն, իսկ միւս եր-
կուքի վրայ փորագրուած են արծանագրու-
թիւններ:

120

Ձեռնագիր թիւ՝ 7681, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 19 × 14,5 × 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1701 (հաւանաբար արծաթա-
պատման թուականն է)
ՏԵՂ՝ Կաֆայ, Ղրիմի թերակղզի
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Խոճայ Եղիայ եւ եղբայր(ը)
Արտին
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Եղիայ եւ Արտին(?)
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու-
թիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ դրուագ-
ուած է «Իջնումն դժող»:
Բ. կողի վրայ չորս
աւետարանիչները: Կոնակի վրայ կայ շատ ու-
շագրուա շղթայ: Արծանագրութիւնը ուսերէն է:

121

Ձեռնագիր թիւ՝ 7684, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 18 × 13 × 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ ցանցկէ-
նային զարդեր, կեղրոնը ձուլուած խաչելու-
թիւն եւ այլ քանդակներ: Բ. կողի կեղրոնը
Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ: Կայ ուսե-
րէն արծանագրութիւն: Կոնակը շղթաներ: Փա-
կանի վրայ ցանցկէնային աշխատանք եւ ձուլ-
ուած խաչելութիւն: Ունի շղթաներէ կառուց-
ուած երկու կղպանքներ: Ազգային արժէք չի
ներկայացներ:

122

Ձեռնագիր թիւ՝ 7685, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 19,5 × 14 × 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար ԺԵ. դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Դաւիթ սար-
կաւագ, 1693 թ.
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղրոնը
Քրիստոսի կերպարը, արծնապատ, շուրջը չորս
աւետարանիչները: Բ. կողի կեղրոնը Աստ-
ուածածին եւ Յիսուս Մանուկ, իսկ անկիւննե-
րու մօտիկ չորս փորագրուած հրեշտակներ:
Վերջինիս (Աստուածածին) քանդակի վերեւ
կայ ուսերէն արծանագրութիւն: Հաւանական
է որ վերջինը այլ կազմէ տեղափոխուած ըլլայ,
հինի մաշման պատճառով: Ունի երկու արծա-
թակերտ կղպանքներ:

123

Ձեռնագիր թիւ՝ 7686, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 19,5 × 13,5 × 6 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ (կազմի) 1582 թ.
ՏԵՂ՝ (ուր վերակազմուած է 1582 թուին) Ուլա
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Պարոն Աստուածատուր եւ կի-
նը Եաղութ Խաթուն, 1420 թ. Կաֆայ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (վերակազմող եւ վերանորո-
գող) Խոթուպէկ
ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ բարձրա-
քանակ դրուագում, հանումներով: Կան չորս
աւետարանիչներու կերպարներ, իսկ կեղրոնը
ձեռնապակեայ մետալիոն, թափուած գոյներով
եւ ուսերէն արծանագրութեամբ: Ունի երկու
արծաթեայ կղպանքներ:

124

Ձեռնագիր թիւ՝ 7690, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 16,5 × 11,5 × 7,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1255 թ. (կազմուած արծաթով)
ՏԵՂ՝ Կոմիլայ, Կիլիկիայ, Կիրակոս գրչի
ձեռքով
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցի
կաթողիկոս

ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) իշխան Լեւոն կը նուիրէ իր քրոջ՝ Ֆրիմիին, 1263 թուին, անոր Կիլիկիա գալուսն առթիւ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցի, 1255 թ.

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ «Ի թագաւորութեան հայոց Հեթմոյ (Ա...)... եւ թագուհոյ իւրոյ Զապէլի (գուստր Լեւոն մեծագործի)...»: Հրամանաւ եւ ծախիւք Կոստանդին Ա. Կաթողիկոսի, 1249 թ.ուին:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, Յովհաննէս Մկրտիչ, Յիսուս եւ Մարիամ, շուրջը հետեւեալ արձանագրութեամբ՝ «Ք (րիստո)ս Ա (ստուա)ծ ողորմեայ Տ (եառ)ն Կոստանդեայ Կաթողիկոսի եւ Մնաղաց Իւրոց եւ Եղբարորդեաց ամէն, թուին) Զ (= 1255)»:

Բ. կողի կեդրոնը չորս աւետարանիչները կանդնած, շուրջը արձանագրութիւն՝ «գրեցաւ աւետարանս եւ կազմեցաւ հրամանաւ Տ (եառ)ն Կոստանդեայ կաթողիկոսի եւ ի յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց եւ եղբարձ ամբէն»: Ա. կողի շուրջ արձանագրուած է «Մնաղաց», իսկ Բ. ի շուրջ «Մնողաց»: Կոնսակը կազմուած արծաթ թերթիկներով, իսկ փականը մեծ գնդիկներով զարդարուած: Ունի երեք կղպանքներ: Կը պատկանի Կիլիկեան ոսկերչական դպրոցին:

125

Ձենուգիր թիւ՝ 7691, Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 17,5 x 12 x 8 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1307 թ. ՏԵՂ՝ անյայտ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ա. Վարդան քահանայ, Բ. Թովմայ քահանայ, 1456 թ.

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար Թովմայ քահանայ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ դրուագուած է Քրիստոսի խաչելութիւնը, գլխավերեւը հետեւեալ արձանագրութեամբ՝ «Սա է թագաւոր Հրէից»: Բ. կողի վրայ դրուագուած է Քրիստոս, Աստուածածին եւ Աբ. Յովհաննէս Մկրտիչ: Կոնակը՝ շղթայ: Ունի երկու փականներ:

126

Ձենուգիր թիւ՝ 7698, Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 17 x 13 x 5,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1654 թ., ստացման թուական ՏԵՂ՝ Կաթայ, ստացման վայր ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Տէր Գրիգոր Արքեպիսկոպոս ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար Տէր Գրիգոր Արքեպիսկոպոս

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի կեդրոնը Քրիստոսի նկարը յախճապակիի վրայ, ուստի արձանագրութեամբ: Կան չորս աւետարանիչներու քանդակները: Բ. կողի վրայ Աստուածածին եւ չորս հրեշտակներ, փորագրուած: Երկու կղպանքներէն մնացած է միայն մէկը:

127

Ձենուգիր թիւ՝ 7699, Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 17 x 13 x 7 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1582 թ. ՏԵՂ՝ Մելիտիէ(?) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ Աղին Խաթուն եւ Խոնայ Շիրին

ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) (նորոգել տուող) Տիրացու Խաչատուր

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Պողոս Եպիսկոպոս Մելիտիցի

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ խաչելութիւն եւ չորս կերպարներ (աւետարանիչներ?), Բ. կողի վրայ դրուագուած են Մարիամ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ: Կոնակը՝ շղթայ: Փականը՝ փորագրութեամբ զարդարուած:

128

Ձենուգիր թիւ՝ 7700, Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 17 x 12 x 7,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1237 թ. ՏԵՂ՝ Սիւ Մայրաքաղաք ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ, հաւանաբար հայ իշխան մը

ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Կոստանդին թագաւոր, ԺԳ դարու սկիզբը

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի կեդրոնը խաչ եւ չորս աւետարանիչներ: Կան հետքերը բազմաթիւ զարդագամերու: Անցեալի երկու կղպանքներէն այժմ կը մնայ միայն մէկը:

129

Ձենուգիր թիւ՝ 7713, Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 14,5 x 10,5 x 5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1652 թ. ՏԵՂ՝ Արծիէ (կղզի Վանայ Լճի մէջ) ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, ամբողջական արծաթեայ թերթ, փորագրուած՝ հրեշտակ, արծիւ, առիւծ եւ ցուլ, իսկ շուրջը ծաղիկներ: Կեդրոնը, որպէս յաւելուած, ձուլածոյ խաչելութիւն: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

130

Ձենուգիր թիւ՝ 7718 Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 11 x 8 x 2,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1173 թ. ՏԵՂ՝ Կիլիկիայ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ա. (ետիս) ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար Վահան քահանայ, ԺԶ-ԺԷ դդ.

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ չորս կողմերէն լրիւ արծաթապատ: Ա. կողի վրայ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ, շուրջը զարդաքանդակ: Բ. կողի վրայ խաչելութիւն եւ 2 կանացի կերպարներ (հաւանաբար Աստուածամայր եւ Մարիամ Մագթաղեանացի, շուրջը նոյն զարդաքանդակը: Կոնակը հարթ մակերես, իսկ փականը՝ նախորդներու ոճով, սակայն աւելի գեղեցիկ զծագրութեամբ ծաղկաքանդակներ: Կան երկու կղպանքներ: Կը պատկանի Կիլիկեան ոսկերչական դպրոցի անկումային շրջանին:

131

Ձենուգիր թիւ՝ 7719, Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 13,5 x 9,5 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար ՏԵՂ՝ անյայտ ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) անյայտ ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. եւ Բ. կողերու կեդրոնները դրուագուած եւ ձուլուած խաչեր, շրջապատուած ծաղիկներով: Կան բերդակներ եւ յակիթներ: Կոնակը շղթայակապ: Ունի երկու կղպանքներ: Ամբողջութեամբ ոսկեջրուած:

132

Ձենուգիր թիւ՝ 7721, Աւետարան ԶԱՓԵՐ՝ 12,5 x 10 x 5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1639 թ. ՏԵՂ՝ Լիմի թերակղզի ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Կարապետ

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ (հաւանաբար նոյն անձը)

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ Քրիստոսի խաչէն իջեցումը, իսկ Բ. կողի վրայ՝ Համբարձումը: Փականի վրայ մետալիոններու մէջ՝ չորս աւետարանիչներ: Կոնակը շղթայ, առանձնապատուկ շարժունակութեամբ, ուր շաղկապուած են դարձադարձիկ լարեր եւ ծխնիներ:

133

Ձենուգիր թիւ՝ 7736, Աւետարան (Մողնու) ԶԱՓԵՐ՝ 44 x 33 x 13 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԱ դար ՏԵՂ՝ բերուած է Թիֆլիսի Մողնու (Մողնի) Եկեղեցին

ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ (անցեալին պատկանած է Հաղբասի Ս. Նշան վանքին)

ՍՏԱՅՈՂ՝(ՆԵՐ) Ա.-ը Աբով, 1719 թ., Բ.-ը՝ Գաւրեղի Բայիւղուր

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Գարիանէ (Գայանէ?) ապաշխարհող:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը դրուագուած է Բրիտտոս, չուրջը այլազան դրուագումներով, ուր կայ շատ ուշագրաւ արծիւ մը եւ Ա. Հոգիի խորհրդանիշը հանդիսացող աղաւնին եւ շրջագարդ: Բ. կողի վրայ Մարիամ Աստուածածին, Թագազարդ, շրջապատուած աստղերով: Արծաթի աշխատանքը հաւանաբար կատարուած է Ա. ստացումէն յետոյ:

134

Ձեռնագիր թիւ՝ 7738 Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 25,5 x 17,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հաւանաբար Ժէ դար
ՏԵՂ՝ հաւանաբար Ղրիմի թերակղզի
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կը տիրապետեն կիսակրթ գլխանի գամերը, որոնցմէ կազմուած է կեդրոնի խաչը եւ պատուանդանը ու երկշարք շրջանակը: Կան 5 զարդեր եւ մէկ խաչ:

135

Ձեռնագիր թիւ՝ 7770, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 27 x 18 x 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1482 թ.
ՏԵՂ՝ Բուրգ Բերդի անապատ, Վայոց ձոր
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յակոբ քահանայ, 1711 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար վերոյիշեալ Յակոբ քահանան
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը խաչ, չուրջը ծաղկազարդ (վարդեակներ) շրջանակ, ականակուռ: Բ. կողի կեդրոնը ձուլածոյ խաչելութիւն, նոյն շրջանակով: Կան երեք շղթայակերտ կղպանքներ:

136

Ձեռնագիր թիւ՝ 7771, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 24 x 17 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1500 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ

ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ հաւանաբար Ա. ստացողը Նաչատուր
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Բ. ստացող Կարապետ քահանայ, Գ. ստացող՝ Պարսամ (1722 թ.)
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար վերոյիշեալ Պարսամը
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ ամբողջական արծաթ թերթի վրայ, Ա. կողի գեղերոնը կայ խաչ եւ զահագան գունաւոր ակներ: Ցանցկէնային գուգաւարերու միջեւ յարդարուած են խոշոր կիսակրթ գամեր:

137

Ձեռնագիր թիւ՝ 7772, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 27 x 17 x 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1443 թ.
ՏԵՂ՝ Նլաթ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տանուտեր Յովհաննէս եւ Հաւվա Նաթուհ, ապա Տէր Պետրոս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար վերոյիշեալ Տէր Պետրոսը
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ հինգ արծաթեայ եւ երեք պղնձեայ խաչեր, ինչպէս նաեւ 11 ակներ, որոնցմէ այժմ կը մնան միայն ութը հատ: Բ. կողի վրայ կան երկու արծաթեայ խաչեր:

138

Ձեռնագիր թիւ՝ 7776, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 26 x 17 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1486 թ.
ՏԵՂ՝ Ի վանքս Արքայի
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) յետին Երիցփոխան Եղոյ, 1796 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Դաւիթ, կազմի հեղինակ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը խաչելութիւն, չորս առանձին խաչեր, չորս հրեշտակներ եւ շրջագարդ հանումներով ու գնդիկներով: Բ. կողի վրայ հինգ խաչեր եւ գնդիկներ:

139

Ձեռնագիր թիւ՝ 7780, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 26 x 18 x 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1711 թ.
ՏԵՂ՝ Բաֆայ (Կաֆայ), Ղրիմի թերակղզի
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մեյրեմ Ստամբուլցի (Պոլսեցի)
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ (կամ հաւանաբար վերոյիշեալ Մեյրեմը
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ 4 աւետարանիչները, արծնապատ մետալիոններու վրայ, կեդրոնինը՝ հաւանաբար խաչելութիւն, այժմ չկայ: Բ. կողի վրայ ճաճանչագարդ խաչ եւ չորս անկիւնագարդ: Ամբողջութեամբ ոսկեջրուած, արծնապատ արծաթ:

140

Ձեռնագիր թիւ՝ 7782, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 24 x 17 x 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1471 թ.
ՏԵՂ՝ Արծիկ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմը նորոգող)
Մ(ե)Լ(ի)քսեթ աբեղայ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողի վրայ զարդարուած կիսակրթ գլխանի գամիկներով, որոնք կողի վերեւի մասի վրայ կը կազմեն խաչ մը, իսկ ներքեւը կայ ձուլուած խաչ: Նաեւ այլ ականակուռ խաչ եւ հինգ զարդեր:

141

Ձեռնագիր թիւ՝ 7828, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 22,5 x 18 x 6 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ հանումներով երկու արծաթ թերթերու վրայ խաչեր եւ շրջագարդ: Կեդրոնի վրայ ձուլածոյ խաչելութիւն:

142

Ձեռնագիր թիւ՝ 7837, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 22,5 x 15,5 x 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1339 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահիլուամար, 1666 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար նոյն Մահիլուամարը
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ հայկական եւ արեւմտաեւրոպական ոճերով պատահական զարդեր, իսկ խաչը՝ կորսուած: Անցեալի երկու կղպանքներէն այժմ կը մնայ միայն մէկը:

143

Ձեռնագիր թիւ՝ 7840, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13,5 x 9,5 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ անյայտ
ՏԵՂ՝ Նանածախ գիւղ (?)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Շինաթաղցի Մահարի Նաթուհ, կին Մելիք Հախնազարի, 1673 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար վերոյիշեալը
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ դրուագուած է Մոգերու երկրպագութիւնը, իսկ Բ. կողի վրայ խաչելութիւնը: Կոնակը վեց ժանեկանման գուգահեռ արծաթեայ շղթաներ: Ունի շատ ուշագրաւ երկու կղպանքներ:

144

Ձեռնագիր թիւ՝ 7842, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 23 x 16 x 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1313 թ.
ՏԵՂ՝ Գլաձոր (Վայոց Ձոր)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Նաչատուր Երեց, 1603 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմը նորոգողներ) Գալուստ եւ Յակոբ դպիրներ, 1603 թ.
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, շատ ուշագրաւ դրուագուած են՝ խաչելութիւն, երկու կերպարներ ու երկու հրեշտակներ, նոյնը Բ. կողի վրայ: Ունի երեք կղպանքներ: Կը պատկանի Սիւնեաց ոսկերչական դպրոցին:

145

Ձեռնագիր թիվ՝ 7850, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 25 x 16,5 x 5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1642 թ.
 ՏԵՂ՝ Կարմիր վանք
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ (կազմի հեղինակներ) Մահ-տեսի Դազար եւ որդին Միքայել՝
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը կայ արծաթեայ թերթով պատրաստուած խաչ, ականակուռ, թեւերու վրայ արձանագրութեամբ: Շրջապատուած է մեծ կիսազնդիկներով (զամերով):

146

Ձեռնագիր թիվ՝ 7856, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 22 x 16 x 5,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1703 թ.
 ՏԵՂ՝ Կաֆայ (Դրիմի թերակղզի)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտեսի Լուսավիճայ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր ամրացուած են եօթ խաչեր եւ մէկ հատ ձուլածոյ խաչելութիւն: Կան նուիրատուներու արձանագրութիւններ, փորագրուած: Կը պատկանի Դրիմի հայկական ոսկերչական ենթադրոցին:

147

Ձեռնագիր թիվ՝ 7858, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 22 x 16 x 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1714 թ.
 ՏԵՂ՝ Կաֆայ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Քրիստոսատոսատուր (Քրիստոսատուր?)
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ երկու արծաթեայ ձուլածոյ խաչելութիւններ, շրջապատուած կիսազնդիկներով վերջացած գամիկներու երեք շարքերով, որոնք բնորոշ են Դրիմի արծաթապատումներուն: Բ. կողի վրայ կան երեք արծաթեայ խաչեր, փորագրուած արձանագրութիւններով: Ունի երկու կղպանք-

ներ: Կը պատկանի Դրիմի հայկական ոսկերչական ենթադրոցին:

148

Ձեռնագիր թիվ՝ 7862, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 14,5 x 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1380 թ.
 ՏԵՂ՝ Պախճ (Պախտեաց գաւառ)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ Քրիստոս եւ չորս աւետարանիչներ, առանձին թերթիկներու վրայ դրուագուած: Բ. կողի վրայ հինգ դրուագուած զարդեր:

149

Ձեռնագիր թիվ՝ 7864, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 22,5 x 16 x 6,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1679 թ.
 ՏԵՂ՝ Բաղէշ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Շամպեցի Մարտիրոս
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ (կազմող) Յովհաննէս Բաղիշեցի (1680 թ.)
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը, արծաթ թերթի վրայ խաչ, ցանցկէնային զարդեր եւ ձուլածոյ խաչելութիւն: Անկիւններու վրայ չորս ձուլածոյ հրեշտակներ, իսկ շրջազարդը ցանցկէնակերտ: Բ. կողի վրայ եօթ ականագարդ խաչեր եւ շուրջը գնդիկներ: Ունի երեք կղպանքներ:

150

Ձեռնագիր թիվ՝ 7874, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 23 x 17 x 5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1374 թ.
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Գրիգոր?: Յետին ստացող՝ Աստուածատուր

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ (կազմը նորոգող) Լուսեղէն ղալիբ, 1659 թ.
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ չորս արծաթ թերթերէ ձեւուած խաչեր, որոնց կեդրոնը կայ ձուլածոյ, ականակուռ խաչելութիւն: Չորս խաչերու վրայ կայ արձանագրութիւն: Բ. կողի վրայ երկու խաչ, որոնցմէ մէկը ականակուռ:

151

Ձեռնագիր թիվ՝ 7877, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 14,5 x 7 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1681 թ.
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ հաւանաբար Մարգարիտ:
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մարգարիտ, 1681 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, երեք խաչերով, որոնց երկուքը արծաթ թերթերով կերտուած, իսկ երրորդը՝ ձուլածոյ: Կայ կապոյտ բերդակ:

152

Ձեռնագիր թիվ՝ 7879, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 20,5 x 15,5 x 6 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1699 թ.
 ՏԵՂ՝ Մոկաց Երկիր, Կարգեչայ գիւղ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Շարխոջ (1701 թ.): Միքայել 1754 թ.)
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ հաւանաբար Միքայել:
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կեդրոնը կան երեք խաչեր, որոնցմէ մէկի վրայ հինգ ակներ: Շուրջը ցանցկէնագարդ շրջանակ: Ունի չորս կան ցանցնուած մեծ կիսազնդիկներ: Բ. կողի վրայ կան հինգ խաչեր:

153

Ձեռնագիր թիվ՝ 7880, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18 x 13,5 x 5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1497 թ.
 ՏԵՂ՝ Կաղզուան (Կաղզուան)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Միրունչէն, Աստուածատուր (1607 թ.) եւ Կաղաքած 1651 թ.)

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ հաւանաբար Կաղաքած ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ձուլուած խաչելութեամբ:

154

Ձեռնագիր թիվ՝ 7881, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 19 x 13 x 7 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1658 թ.
 ՏԵՂ՝ Ըստրմբոյ մայրաքաղաք (Գ. Պոլիս)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա.- Աւալջան Գաղեցի (Երջակի Երկիր), Բ.- Գուլամիր, Գ.- Մինաս եւ Վարդան, 1751 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ հաւանաբար Մինաս եւ Վարդան
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը կան երկու խաչեր: Կան անցեալի երեք կղպանքներու յենարաններու հետքերը:

155

Ձեռնագիր թիվ՝ 7882, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18,5 x 12,5 x 7 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1501 թ.
 ՏԵՂ՝ Աղուերծ գաւղ (գիւղ?) եւ Ստաթէ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա.- Պիքսիանոս, 1511 թ., Բ.- Գրիգոր քահանայ, 1610 թ., Գ.- Կապե (Կարապետ?) Եղիկեան, 1815 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկութիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ հինգ խաչերով, որոնց կեդրոնինը ունի հինգ ակներ: Կան զանազան խոշոր կիսազնդիկներով զարդուած գամեր:

156

Ձեռնագիր թիվ՝ 7883, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 21,5 x 15,5 x 6 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1641 թ.
 ՏԵՂ՝ Քիլիս գիւղաքաղաք
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր ամ-
րացուած են երկու արծաթ թերթերէ շինուած
խաչեր, որոնք զարդարուած են ցանցկէնային
աշխատանքով եւ կիսազնդիկներով:

157

Ձեռնագիր թիւ՝ 7904, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 22 x 16,5 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր
յստակօրէն կ'երեւան անցեալի կիսակոր գլխա-
նի գամբրու հետքերը: Հաւանաբար հետագային
կատարուած, կը շրջանակի մէջ մեծ խաչ,
վրան հինգ ակներ, որոնց կեդրոնները՝ Սեյւանի
յակինթ: Մեծ խաչի ձախ կողմը, վերեւի մասի
վրայ կայ հայկական ոճով փոքր խաչ:

158

Ձեռնագիր թիւ՝ 7905, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 20 x 14,5 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1587 թ.
ՏԵՂ՝ Խորասան գիւղ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա.- Տէր Մկրտիչ Երէց, 1601
թ., Բ.- Թուրքաճառ, (Թուրքաճառ?) 1614 թ.,
Գ.- Ամիր Ասլան, 1666 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար Ամիր Ասլան
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ամ-
բողջութեամբ ծածկուած արծաթ թերթով,
դրուագուած, ուր կեդրոնը կայ խաչելութիւն եւ
չորս անկիւնները՝ հրեշտակներ: Կան երեք զու-
գահեռ շրջանակներ: 11 խոշոր կիսազնդիկներ
աշխատութիւնը կը պահեն կազմի վրայ: Բ.
կողի վրայ նոյնը, կեդրոնը՝ Աստուածածին եւ
Յիսուս Մանուկ: Խորը հայկական կամարակապ
եւ արձանագրութիւն: Կան անցեալի երկու
արծաթեայ կղպանքներու հետքեր:

159

Ձեռնագիր թիւ՝ 7919, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 15,5 x 7 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1483 թ.
ՏԵՂ՝ Երզնգան գիւղ (Աղխբական Երկիր)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա.- Մկրտիչ քահանայ, Բ.-
Խոջայ Սահար, 1611 թ.

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ, հաւանաբար Խոջայ
Սահար
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, կեդրոնը
պարզ, արծաթ թերթէ ձեւուած խաչ, վրան ձու-
լածոյ խաչելութեամբ:

160

Ձեռնագիր թիւ՝ 7920, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 23,5 x 15 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1493 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կայ
լայնաթեւ խաչ, արձանագրութեամբ եւ հինգ
ծաղիկներ, որոնք կու տան ականակուռի
պատրանքը: Բ. կողի լրիւ դրուագուած արծաթ
թերթ, կեդրոնը՝ խաչելութիւն, Աստուածածին
եւ Մագիւղիւնացի, իսկ չորս անկիւնները,
մետալիոնի մէջ, աւետարանիչներու կերպա-
րանքները, հարազատօրէն արտայայտուած:
Անցեալի երկու արծաթեայ կղպանքներէն այժմ
կայ միայն մէկը:

161

Ձեռնագիր թիւ՝ 7929, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 23 x 15,5 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1697 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Պողոս Մելքոնով, 1843 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ հաւանաբար Պողոս
Մելքոնով
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կայ
կեդրոնի արծաթ թերթով պատրաստուած խաչի
վրայ կայ ձուլածոյ խաչելութիւն, չորս թեւ-
բու վրայ կերպարներ: Չորս անկիւնները զար-
դարուած են զարդաքանդակներով, որոնք կը
ծածկեն ներքեւի արծաթ թերթերը: Կան եր-

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ լրիւ
արծաթ թերթով, վրան հինգ արծնապատ
մետալիոններ, կեդրոնինը՝ Քրիստոսի նկարով,
իսկ չորսը աւետարանիչներու: Շուրջը արծա-
թեայ շրջանակ: Մետալներու արձանագրու-
թիւնները ուսերէն լեզուով: Բ. կողի վրայ կան
հինգ զանազան արծաթեայ դրուագումներ:
Աշխատանքը ամբողջութեամբ ոսկեջրուած է եւ
երկու կղպանքներէն կը մնայ միայն մէկը:
Ակնյայտ է որ առաջին կողի մետալիոնները
ուսական կազմէ մը տեղափոխուած են:

162

Ձեռնագիր թիւ՝ 7968, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 18,5 x 13 x 6 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1666 թ.
ՏԵՂ՝ Կափայ, Ղրիմի թերակղզի
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահմետի Պաշտուր
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ լրիւ
ծածկող արծաթեայ թերթով: Կեդրոնը կայ ճե-
նապակիի վրայ նկարուած Քրիստոսի կերպարը,
իսկ շուրջը՝ հանումներ: Չորս անկիւններու
վրայ բարձրաքանդակ աւետարանիչներ: Բ.
կողի վրայ նոյնը, ուր կեդրոնը Աստուածածին
եւ չորս հրեշտակներ, փորագրուած: Ունի 2
արծաթեայ կղպանքներ:

163

Ձեռնագիր թիւ՝ 7979, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 14,5 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1500 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա. Պաբլի (Հապիպ) խաթուն,
Բ.- Կարապետ, 1732 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ կան
հինգ խաչեր, 4 հրեշտակներ եւ զանազան
արծաթեայ մասնիկներ: Բ. կողի վրայ կայ մէկ
խաչ՝ արձանագրութեամբ եւ հինգ խաչեր: Ունի
երկու շղթայակերտ կղպանքներ:

164

Ձեռնագիր թիւ՝ 7986, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 19 x 13 x 7,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1459 թ.
ՏԵՂ՝ Կիկեթ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ (հաւանաբար Տէր
Յովհաննէս եւ Ներսէս դպիր, 1689 թ.)
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Ա.- Բոհնավչ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ կան
երեք ուշագրաւ խաչեր, զարդարուած հինգ
արուեստական ակներով:

165

Ձեռնագիր թիւ՝ 7990, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 15 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա.- Խոնայ Պարոն, 1702 թ.,
Բ.- Մահմետի Իսկենտէր, 1769 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը
դրուագուած է Քրիստոսի կերպարը, ուր կը
պակիի դէմքը, որը գործածութեան պատճառով
ինկած է եւ փոխարինուած իւղաներկ դիմա-
նկարով: Չորս անկիւններու վրայ եռանկիւն
դրուագումներ: Բ. կողի կեդրոնը դրուագուած
խաչելութիւն եւ չորս արուեստական ակներ:

166

Ձեռնագիր թիւ՝ 8087, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 15 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1722 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ, ուր
կեդրոնի արծաթ թերթով պատրաստուած խաչի
վրայ կայ ձուլածոյ խաչելութիւն, չորս թեւ-
բու վրայ կերպարներ: Չորս անկիւնները զար-
դարուած են զարդաքանդակներով, որոնք կը
ծածկեն ներքեւի արծաթ թերթերը: Կան եր-

կու աղաներ: Բ. կողի վրայ արծաթ թերթով կերտուած խաչ, վրան արձանագրութիւն, իսկ չորս անկիւնները զարդարուած առաջին կողի նման: Ոսկեջրուած:

167

Ձեռնագիր թիւ 8140, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 21 x 15 x 4,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1721 թ.
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կան չորս ձուլածոյ զարդակերպարներ:

168

Ձեռնագիր թիւ 8141, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 21 x 15 x 4,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, արծաթեայ թերթով պատրաստուած խաչով, ուր կեդրոնը կայ մեծ կանաչ ակ: Չորս թեւերը ամբողջուած են կազմի վրայ չորս մեծ գլխանի դամբրով:

169

Ձեռնագիր թիւ 8142, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 21 x 15 x 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Գրիգոր քահանայ, 1728 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կեդրոնի տափակ խաչը կը կրէ ձուլածոյ խաչե-

լութիւն: Երկու թեւերու վրայ ձուլածոյ զարդեր, իսկ միւս երկուքը այժմ կորսուած: Բ. կողի վրայ արծաթ տափակ խաչ:

170

Ձեռնագիր թիւ 8177, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 18,5 x 13 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1653 թ.
ՏԵՂ՝ Կաֆայ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտասի (մահտեսի) Աստուածատուր:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կեդրոնը՝ մետալիոնի վրայ (ճենապակի) նկարուած է Քրիստոսի Յարութեան տեսարանը, իսկ չորս անկիւններու վրայ չորս աւետարանիչները՝ դրուագուած: Բ. կողի կեդրոնը, մետալիոնի վրայ փորագրուած է Մարիամ Աստուածածինը, ուր անկիւններու հրեշտակներէն մէկը այժմ կորսուած է: Արձանագրութիւններ ուռնակներով: Անցեալի երկու կղպանքներէն կայ միայն մէկը:

171

Ձեռնագիր թիւ 8178, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 18 x 13 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար
ՏԵՂ՝ հաւանաբար Ղրիմի թերակղզի
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա.- Թումայ վարդապետ, Բ.-Վարդան Դոնոյով, 1823 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, ուր կեդրոնը կան երկու խաչեր եւ այլ քանդակներ ու կիսակոր գլխանի դամբր, բոլորը շրջանակուած զարդաքանդակներով: Թէեւ կան ուշագրաւ մասեր, սակայն աշխատանքը, իր ամբողջութեամբ կը կրէ ընտրականութեան (eclectisme) դրոշմը: Կան երեք կղպանքներու հետքեր:

172

Ձեռնագիր թիւ 8186, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 19,5 x 14,5 x 4 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1679 թ.
ՏԵՂ՝ Կաֆայ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մատթէոս քահանայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ ուր կեդրոնական մետալիոնի վրայ, խաչելութեան ձեւով թեւատարած Քրիստոս, Աստուածամայր եւ Մարիամ Մագթաղեացի: Չորս անկիւնները՝ աւետարանիչները: Բ. կողի կեդրոնը Քրիստոս նստած վիճակի մէջ, իսկ անկիւնները չորս աւետարանիչներու խորհրդանշեր՝ արծիւ, հրեշտակ, եզ ու առիւծ: Ընդհանուր աշխատութիւնը կը կրէ արեւմտաեւրոպական ազդեցութիւն, սակայն մանրամասնութիւններու մէջ կան հայկական ազդային տարրեր, մանաւանդ ակներեւ է արծիւի Ջուարթնոցի նոյնանուն խոյակի հետ որոշ նմանութիւնը: Կը պատկանի Ղրիմի հայկական ոսկերչական ենթադրոցին:

173

Ձեռնագիր թիւ 8187, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 16 x 12 x 6 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1324 թ.
ՏԵՂ՝ Ակներ (Կիլիկիայ)
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի վրայ, շրջանակուած չորս արծաթեայ ժապաւէններով, ամբողջուած կիսակոր գլխանի դամբրով: Կան կեդրոնական մասի արծաթի միայն հետքերը: Բ. կողի վրայ նոյն ժապաւէնները, իսկ կեդրոնը խաչելութիւն, դրուագուած: Երեք ժապաւէններու վրայ փորագրուած արձանագրութիւն: Կը պատկանի Կիլիկիան ոսկերչական դպրոցի անկումային շրջանին:

174

Ձեռնագիր թիւ 8190, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 17,5 x 11,5 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ

ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի կեդրոնը Քրիստոսի համբարձումը յախճապակի վրայ, իսկ չորս անկիւնները աւետարանիչներու կերպարները, դրուագուած արծաթի վրայ: Բ. կողի վրայ փորագրուած է Մարիամ Աստուածածինը ու երկու հրեշտակներ: Կան ուռնակներ արձանագրութիւններ: Հաւանական է որ այս ձեւի կազմեր ժէ դարուն արտադրուած են բազմաթիւ օրինակներով եւ վաճառուած:

175

Ձեռնագիր թիւ 8196, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 19 x 13 x 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1524 թ.
ՏԵՂ՝ Մագեդաղոց վանք
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Շահազադայ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի կեդրոնը խոշոր ակնակուռ խաչ, ուր ամբողջ մակերեսը ծածկուած է կիսազնդիկ գլխով դամբրով, որոնք յաջողապէս կը պահպանեն կազմի կաշին: Բ. կողի վրայ նոյն դամբրով կազմուած խաչ: Կան արծաթ շղթայով կազմուած երեք կղպանքներ:

176

Ձեռնագիր թիւ 8208, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 17 x 13 x 5,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1655 թ.
ՏԵՂ՝ Նոր Բայազիտէն բերուած է 1931-ին
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ողջայ Պետրոս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ Է՝ Ա. կողի կեդրոնը կայ խաչելութիւն եւ 9 մետալիոններ, Բ. կողի կեդրոնը Աստուածածին եւ Յիսուս մանուկ, շուրջը ուռնակներ արձանագրութեամբ: Ընդհանուրը կը կրէ Բիւզանդական սրբապատկերներու ազդեցութիւնը:

177

Ձեռնագիր թիվ՝ 8355, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18,5 x 12,5 x 5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1678 թ.
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Վարդուհի
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ երեք
 արծաթեայ խաչեր, որոնց կեդրոնները կան մէ-
 կական ակնբոյ: Ուստի կազմի վրայ ամրացուած
 են չորսական կիսագնդիկներով վերջացած գա-
 մերով: Կողը շրջանակուած է նոյնանման գա-
 մերու շարանով: Կը պատկանի Վասպուրականի
 ոսկերչական դպրոցին:

178

Ձեռնագիր թիվ՝ 8367, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 15,5 x 11,5 x 5,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1678 թ.
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ ՆԵՐ՝ Խոջայ Մովսէս Գուշերթցի
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ խաչե-
 լութիւն, իսկ Բ. կողի վրայ Աստուածածին:
 Դրուագուած եւ փորագրուած զարդարուած
 անորակ աշխատանք: Նոյնը կոնակի եւ փակա-
 նի վրայ: Կան երկու կղպանքներու հետքեր:

179

Ձեռնագիր թիվ՝ 8381, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 18 x 13,5 x 7,7 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1686 թ.
 ՏԵՂ՝ Պաղարչայ (Սիսիանայ Երկիր)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ուստուր, 1690 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերու վրայ
 5-ական հատ դրուագուած արծաթեայ մե-
 տալիոններ: Դրուագման ոճը ուսական է:

180

Ձեռնագիր թիվ՝ 8594, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 11,5 x 9 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1651 թ.
 ՏԵՂ՝ Ալփինեար գեաւդ, Ամիթ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ դրուագ-
 ուած է Աստուածածինը շրջապատուած չորս
 հրեշտակներով: Բ. կողի վրայ Գրիստոսի խա-
 չելութիւնը եւ հրեշտակներ: Կոնակը շրջապա-
 կերտ, իսկ փականի վրայ դրուագուած են չորս
 աւետարանիչները: Կազմի առաջին կողի վրայ
 կայ անորոշ ստորագրութիւն: Կղպանքները
 մաս կը կազմեն փականին: Կերպարները ու-
 կեջրուած են:

181

Ձեռնագիր թիվ՝ 8412, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 9,5 x 5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1687 սմ.
 ՏԵՂ՝ Պուստ գիւղ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Ա.- Արեւելցի Պարոն Նուրի,
 Բ.- Աստապատցի Ուստուր, 1736 թ., Գ.-
 Պետրոս, 1749 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերը ամ-
 բողջութեամբ արծաթապատ, դրուագուած
 հանումներով ստեղծուած ծաղկազարդերով,
 որոնք յետոյ փորագրուած են: Կեդրոնը եւ շուր-
 ջը ունին շրջագրութիւն: Ա. կողի կեդրոնը զար-
 դարուած է ձուլածոյ խաչելութեամբ, իսկ Բ.
 կողի կեդրոնը ակնակուռ խաչ եւ չորս ան-
 կիւններու վրայ զարդեր: Կոնակը՝ շրջապա-
 կերտ: Կան երկու կղպանքներու հետքեր:

182

Ձեռնագիր թիվ՝ 8435, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 9,5 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1387 թ.
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ

ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) ա.- Սարգիս Կուսակրան, Բ.-
 Աղբարչայ, 1585 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողը ամ-
 բողջութեամբ ծածկուած է արծաթ թերթով, ուր
 կեդրոնի արծաթ թերթէ պատրաստուած խաչի
 վրայ աւելցած է ձուլածոյ խաչելութիւն, նոյն
 ոճի շրջագրութիւն: Բ. կողի կեդրոնը կայ շրջու-
 խաչ: Կան երկու կղպանքներու մնացորդները:

183

Ձեռնագիր թիվ՝ 8513, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 10 x 5 սմ.
 Ժամանակ՝ 1694 թ.
 ՏԵՂ՝ Ստաթէ (Նենհերի անապատ)
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Հռիփսիմէ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ լրիւ արծաթապատ
 կազմի Ա. կողը ունի հանումներ, ուր կ'երևայ
 ներքեւի կանաչ կերպար: Կեդրոնը կայ խաչ:
 Արծաթեայ ծածկոյթը ամրացուած է Բ. կողը
 շրջապատուած է արծաթ զարդերով, արծաթեայ
 թերթի վրայ արձանագրութեամբ, եւ աւելի ցած՝
 խաչով: Հանումները այնպէս նպատակային
 կերպով կատարուած են որ երևայ ներքեւի
 կաշիի խոր զարդարանքը: Կան երկու հին
 կղպանքներու մասնիկներ:

184

Ձեռնագիր թիվ՝ 8516, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 15,5 x 8,5 x 5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1678 թ.
 ՏԵՂ՝ Արաբկիր
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Մինաս եւ իւր որդի Տէր
 Յակոբ, 1767 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (կազմող) Գրիգոր Երէց,
 1702 թ.
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու-
 թիւն չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի շուրջ արծա-
 թեայ շրջագրութիւն, դրուագուած: Կեդրոնը խաչե-

լութիւն եւ հինգ զարդեր: Բ. կողի կեդրոնը
 արծաթեայ թերթէ պատրաստուած խաչ, կեդրո-
 նը արծնակերտ բերդակ:

185

Ձեռնագիր թիվ՝ 8593, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 12 x 7,5 x 4,5 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) (վերջինը) Մարտիրոս վարդա-
 պետ, 1748 թ.
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերու վրայ
 ամբողջութեամբ արծաթապատ, Եւրոպական
 ոճով դրուագումներ: Ա. կողի կեդրոնը խաչե-
 լութիւն, իսկ Բ.-ի կեդրոնը՝ Աստուածածինը:
 Կոնակը զուգահեռ շրջաններ: Փականը, որու
 վրայ կը գտնուին անցեալի կղպանքներու հետ-
 քեր, ամբողջութեամբ դրուագուած է:

186

Ձեռնագիր թիվ՝ 8595, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 12,5 x 9 x 5 սմ.
 Ժամանակ՝ ԺԷ դար
 ՏԵՂ՝ անյայտ
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. եւ Բ. կողերը
 լրիւ դրուագուած արեւմտաեւրոպական ազդե-
 ցութեամբ: Կան երկու կղպանքներու հետքեր:

187

Ձեռնագիր թիվ՝ 8637, Աւետարան
 ՉԱՓԵՐ՝ 8,5 x 6 x 4 սմ.
 ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1766 թ.
 ՏԵՂ՝ Էջմիածին, Ս. Գայանէի վանք
 ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
 ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
 ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն
 չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեղերոնական մասի վրայ ցանցկէնային աշխատանք, զարդարուած ձուլածոյ խաչելութեամբ եւ 6 արուեստական ակններով: Բ. կողը նոյնը, կեղերոնը տափակ խաչով: Փականի կաշիի վրայ ամրացուած են երկու ձուլածոյ կերպարներ: Ունի երկու շղթայակերտ կղպանքներ:

188

Ձեռնագիր թիւ՝ 8692, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 12,5 x 8 x 3 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ անյայտ

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Վարդան քահանայ, 1653 թ.
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի երկու կողերը ամբողջութեամբ արծաթապատ, Եւրոպական ոճի դրուագումով: Կը կրէ Վերածննդեան արուեստի ազդեցութիւնը:

189

Ձեռնագիր թիւ՝ 8693, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 10 x 5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ անյայտ

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յարաբհերդեցի պարոն Մուղ-դուսի Աբրահամ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ Կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերը պատուած արծաթեայ թերթերով եւ շրջանակուած ցանցկէնային ու դրուագման զարդերով: Ա. կողի վրայ ձուլածոյ խաչելութիւն եւ 4 աւետարանիչներ: Բ. կողերոնը՝ Աստուածածնայ քանդակը: Կոնակը շղթայակերտ: Կան երկու կըղպանքներու հիմքերը:

190

Ձեռնագիր թիւ՝ 8694, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 9 x 13 x 4,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար

ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ

ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յարուսթիւն
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի երկու կողերու վրայ տափակ արծաթեայ խաչեր, որոնցմէ Ա. կողերոնը՝ Քրիստոս, իսկ Բ. կողի վրայ Աստուածածին: Կան կողերու վրայ չորսական հրեշտակներու քանդակներ: Կան արձանագրութիւններ: Ունի երկու հրեշտակները կազմի վրայ ամրացուած են գնդիկազարդ դամբերով:

191

Ձեռնագիր թիւ՝ 8897, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 27 x 16 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԴ-ԺԵ դարեր
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողի կեղերոնը ոսկեջրուած ականակուռ խաչ, ուր կեղերոնը դրուագուած են Աստուածածինն ու Յիսուս Մանուկը: Ունի ձեւէն յատկացած չորս անկիւններու վրայ կան դրուագուած եւ ոսկեջրուած չորս աւետարանիչներու պայմանական կերպարները, իսկ կողի չորս անկիւններու վրայ իրար նման չորս մետալիոններ, պատկերող Աստուածածինը եւ Յիսուս Մանուկը: Այս չորս մետալիոնները կատարուած են իւրաքանչիւր եւ նախնական մամլման միջոցով, ուր մամուլի ուղուցիկ մասը հակառակ կողմէն հարուածելով կապարի վրայ գետեղուած արծաթ թերթին, կարելի է ստանալ ոչ յստակ ուղուցիկ պատկեր մը, առանց մանրամասնութիւններու անորոշ կերպարներ, որոնք կարելի է համեմատել դրուագման յստակ գիծերուն հետ: Բ. կողի վրայ կան 9 խաչեր, որոնցմէ կեղերոնը ականակուռ է: Երեք կղպանքներէն այժմ կայ միայն մէկը:

192

Ձեռնագիր թիւ՝ 8903, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 29,5 x 21,5 x 5,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԴ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ

ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի միակտուր արծաթ թերթի կեղերոնը դրուագուած Աստուածածինն եւ Յիսուս Մանուկ, կանգնած: Հետագային շուրջը աւելացուած են հրեշտակներ, իսկ մնացեալ ազատ տարածութեան վրայ կան անցեալի չորս խաչերու եւ այլ զարդերու հետքեր: Բ. կողի վրայ կան չորս զարդեր: Կարելի է անթաղել որ այս կազմը արծաթապատուած է երեք հանգրուաններով, տարբեր արծաթազործներու կողմէ:

193

Ձեռնագիր թիւ՝ 8925, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 26 x 18 x 5,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար
ՏԵՂ՝ Արծկէ գաւառ, Կողուց վանք
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Յակոբ Արծկեցի
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողի կաշիները զարդարուած են գծանկար զարդերով: Հետագային, հաւանաբար ԺԸ. դարուն աւելացուած են հինգ խաչեր Ա. կողի վրայ, ինչպէս նաեւ ցանցնուած կիսագնդիկներ, որոնք կը պաշտպանեն կազմը մաշումէ: Բ. կողի վրայ կան մետաղապատման հետքեր: Կը պատկանի Վասպուրականի դպրոցին:

194

Ձեռնագիր թիւ՝ 8928, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 26 x 18,5 x 5,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1451 թ.
ՏԵՂ՝ Աղթամար
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Տէր Մկրտիչ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ կայ ձուլածոյ խաչ մը եւ չորս անկիւնագարդեր, որոնք արծնապատուած են: Մնացած բաց տարածու-

թիւններու վրայ ցանցնուած կիսագնդիկներ: Բ. կողի վերեւի երկու անկիւններու վրայ կան նախորդի նման անկիւնագարդեր: Կազմն ունի երկու արծաթեայ կղպանքներ: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

195

Ձեռնագիր թիւ՝ 8940, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 21,5 x 15,5 x 5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1687 թ.
ՏԵՂ՝ Վան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Կարիպ տանուտէր
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի երկու կողերու կաշիները գծազրուած են խորունկ զարդերով: Ա. կողի վրայ հետագային աւելցուած է ականակուռ խաչ, որու շուրջը ցանցնուած են 12 զարդեր, իւրաքանչիւրի վրայ մէկական նունաքարերով: Երեք անկիւններու վրայ, մետալիոններու մէջ քանդակուած են աւետարանիչներու խորհրդապատկերները: Մնացած ազատ տարածութիւնը մասնակիորէն ծածկուած է կիսագնդիկներով, որոնց բարձրութիւնը կը պահպանէ արծաթ զարդերը մաշումէ: Բ. կողի վրայ ամրացուած է տափակ խաչ, հինգ մեծ եւ ուղուցիկ կիսագնդիկներով: Անցեալի արծաթով զարդարուած կաշուէ երեք կղպանքներէն կը մնան միայն 2-ը: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

196

Ձեռնագիր թիւ՝ 8947, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 14,5 x 5,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1668 թ.
ՏԵՂ՝ Ի յերկիրն Որդէնձոր, որ կոչ(ու)ի Կեղի ի գիւղն որ կոչ(ու)ի Աւըրդնիկ:
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմը լրիւ կաշեպատ տախտակ, գծանկարուած զարդանկարներով, ուր հետագային աւելացուած է ականակուռ խաչ մը: Շուրջը 11 հատ դրուագուած զարդեր,

խակ շրջանակը կազմուած երկչարք կիսագնդիկ- ներով: Բ. կողի վրայ կան անցեալի խաչի մը հետքերը: Կան նաեւ երեք կղպանքներու հետ- քեր:

197

Ձեռնագիր թիւի՝ 8981, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11,5 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողի վրայ կան ձուլածոյ զարդեր եւ լրիւ շրջագործ, ամ- րացուած արծաթ լարերով: Բ. կողի վրայ՝ դըր- ուագուած խաչ, սպիտակ արուեստական ակով ընդելուզուած:

198

Ձեռնագիր թիւի՝ 9014, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 18 x 13,5 x 7 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԴ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (վերջին կազմող) Անանիայ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու- թիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի կեդրոնը կայ նարնջագոյն ազատով զարդարուած խաչ եւ ե- րեք դրուագուած զարդեր: Շրջանակը փորա- գրուած է եւ ամրացուած մեծ կիսագնդիկնե- րով: Նոյնը կրկնուած է Բ. կողի վրայ, ուր կան հինգ խաչեր, 18 զանազան ակներով զարդար- ուած:

199

Ձեռնագիր թիւի՝ 9061, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16,5 x 12 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ-ԺԷ դար
ՏԵՂ՝ անյայտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. կողի վրայ լրիւ արծաթապատ, դրուագուած: Շուրջը ուռուցիկ զարդեր եւ երկու հրեշտակներ, իսկ կեդրոնը ձուլածոյ խաչելութիւն: Նոյնը Բ. կողի վը- րայ, սակայն կեդրոնը զարդարուած ձուլածոյ Աստուածամօր կերպարանքով: Ամէնաուշա- գրու մասը կռնակն է, որ կատարուած է մեծ վարպետութեամբ: Փականը տափակ արծաթով կերտուած եւ երիզուած գնդիկաչարքով: Կան երկու կղպանքներու հետքեր:

200

Ձեռնագիր թիւի՝ 9269, Աղօթագիրք (տպա- գիր) Գիրք աղօթից Սրբոյն Գրիգորի Նարեկա- ցուց
ՉԱՓԵՐ՝ 21 x 15 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար
ՏԵՂ՝ Կ. Պոլիս
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ միայն Բ. կողի վրայ, ուր կեդրոնը քանդակուած է Աստուածածինը, Յիսուս Մանուկը գրկած, իսկ երկու կողմերը կանգնած երկու կերպարներ: Խորը դրուագ- ուած երկու ճարտարապետական կառոյցներ, (Տաւանաբար զանդակատներ), որոնցմէ մէկը ազդուած հայկական ճարտարապետութենէ: Ակներեւ է արեւմտաեւրոպական ազդեցութիւ- նը: Կը պատկանի Նոր Զուգայի հայկական ոս- կերչական ենթադրոցին:

201

Ձեռնագիր թիւի՝ 9272, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 10,5 x 7,5 x 3,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1724 թ.
ՏԵՂ՝ Զեյթուն
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտեսի Պօղոս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերը նոյ- նանման: Կեդրոններում ձուլածոյ Աստուա- ծածնայ կերպարը, չուրջը փորագրուած ծա-

ղիկներ: Փաթաթուած արծաթ լարերով եզրա- գարդ: Փականը արծաթեայ թերթի վրայ դրուագուած եւ չուրջը գնդիկաչար շրջանակ: Աշխատանքը չուսի ոճի ամբողջականութիւն: Ստացուած է 1946-ին Պուլկարիայի Ռուսուք քաղաքէն:

202

Ձեռնագիր թիւի՝ 9273, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 24 x 18 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1494 թ.
ՏԵՂ՝ Աւագ վանք
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մովսէս Երէց
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (եւ կազմող) Սարգիս, 1801 թ.

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկու- թիւն չկայ:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերը դրուագ- ուած են եւրոպական ազդեցութեամբ: Կան պատահական զարդաքանդակներ հայկական ոճի հետ առնչուող: Նուէր Ռուսուքի հայ գա- Ղութիւն կողմէ:

203

Ձեռնագիր թիւի՝ 9274, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 25 x 16,5 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1454 թ.
ՏԵՂ՝ Աղթամար
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Աստուքահայ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. եւ Բ. կողերը եւ կռնակը հանումներով զարդեր, կատարուած մրճահարման ու կտրիչի միջոցաւ: Շուրջը փա- թաթուած զոյգ լարերով շրջանակ: Ունի երկու ոսկեջրուած արծաթէ կղպանքներ: Այս աշ- խատանքը կատարուած է Պուլկարիայի Ռուս- ճուք քաղաքի հայերու համար 1801 թուին: Թէեւ աշխատանքը որակաւոր է, սակայն հայկա- կան ոճի հետ կապ չուսի:

204

Ձեռնագիր թիւի՝ 9422 Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ անյայտ

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ձեռագիրը Կիլիկեան դպրոց, ԺԳ- րդ դար?

ՏԵՂ՝ Ս. Կարապետի վանք, Բաղէշի մօտ
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ Մելիքսէթ եպիսկոպոս
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ ոսկերիչներ Աքանդար եւ Շահուբաթ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ այժմ կորած
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերու վրայ: Ա. կողի վերելը Ամենակալը՝ նստած, իսկ ներ- քեւը Բարեխօս Աստուածամայրը, շրջապատ- ուած 12 առաքեալներով: Կիսակտրի մէջ արձանագրութիւն: Հայկական ոճի շրջանակ, գեղեցիկ տերեւներով: Բ. կողի վրայ կեդրոնա- կան, ինչպէս նաեւ 11 այլ խաչեր, իսկ անկիւն- ներու վրայ չորս աւետարանիչներու խորհրդա- նիշերը: Պատկերներու կազմողն է՝ (նկարիչ) Կարապետ աբեղայ Բաղիչեցին: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

205

Ձեռնագիր թիւի՝ 9433, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 13 x 10 x 6,5 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1655 թ.
ՏԵՂ՝ Շոտոր (կամ Շոտթ?), Նախիջեւան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մարիամ Կոյս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ:

ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Ա. եւ Բ. կողերը լրիւ դրուագուած խաչելութիւն եւ Աստուածամայր: Կռնակը արծաթ շղթաներով կազմուած: Փակա- նի վրայ դրուագուած է Աստուածածինը: Կըղ- պանքները մաս կը կազմեն փականին: Կը պատ- կանի Սիւնեաց ոսկերչական դպրոցին:

206

Ձեռնագիր թիւի՝ 9450, Աւետարան
ՉԱՓԵՐ՝ 16 x 11,5 x 6 սմ.

ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1311 թ.
ՏԵՂ՝ Ակներ, սկիզբը՝ Կիպրոս
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՅՈՂ՝ (ՆԵՐ) Կոստանդին քահանայ, 1360 թ., յետին ստացող՝ Գրիգոր քահանայ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (նորոգող) վերջին տա- նուտէր Զուբայ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկությունները չկան:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ Այս ձեռագրի ծաղկողը՝ ոմն որ «Խոնտոր էր ի յարուեստս», գործը թերի թողած է, սկսելով Կիպրոսի մէջ եւ յետոյ այն աւարտուած է Ակների վանքի մէջ: Ա. կողի վրայ կայ մեծ անարուեստ խաչ մը, հինգ զանազան գոյնի ակներով եւ չորս անկիւններու վրայ, կապարի վրայ մամլուած, անորոշ գծերով հրեշտակներ: Նոյնը կրկնուած Բ. կողի վրայ, ուր մէջտեղի զարդաքանդակը՝ հաւանաբար խաչ կամ Աստուածամօր կերպարը, այժմ կորսուած է:

207

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 9655, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 14,5 × 8,5 × 3 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1618 թ.
ՏԵՂ՝ յաշխարհս ի Շախագ, ի գիւղաքաղաքս Եազով:
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) անյայտ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկությունները չկան:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ երկու կողերը ամբողջութեամբ արծաթապատ եւ դրուագուած: Ա. կողի վրայ Յիսուսի խաչելութիւնը: Իսկ Բ.-ի վրայ Աստուածածինը եւ Յիսուս Մանուկը: Կազմի կոնակը շղթայ, երեք խումբ, եռաշարք: Ունի կղպանք: Այս մատանը գնուած է 1956 թուին, Նոյեմբերի 5-ին, Վանի նախկին բնակիչ է մը:

208

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 9658, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 18 × 11,5 × 6,5 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1680 թ.
ՏԵՂ՝ Վան
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Խաչատուր եւ իւրայինը
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ անյայտ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին տեղեկությունները չկան:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ կազմի Ա. կողի վրայ կան ճնշումով կատարուած զարդեր եւ երեք խաչեր, որոնցմէ մէկը ականակուտ: Բ. կողի վրայ փոքրիկ խաչ, գեղեցկօրէն զարդարուած

կաշուի վրայ: Ունի երկու շղթայակերտ կըղպանքներ: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

209

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ՝ 9693, Աւետարան
ՁԱՓԵՐ՝ 11 × 8 × 4 սմ.
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1662 թ.
ՏԵՂ՝ Բաղէի մէջ աւարտուած
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ անյայտ
ՍՏԱՑՈՂ՝ (ՆԵՐ) Մահտասի (մահտեսի) Մարկոս
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ (արծաթեայ կրկնակազմը կազմող) Բաղդասար
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ՝ կազմի մասին այլ տեղեկություններ չկան:
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՒԱԾ է՝ չորս կողմերու վրայ: Ա. կողի վրայ Քրիստոս, ձախին Աստուածածին իսկ աջին Յիսուս Մանուկ: Բ. կողի վրայ Աստուածածին եւ Յիսուս Մանուկ, արտասովոր յարդարումով: Կոնակը տափակ, երեք զուգահեռ ծխնեզարդ արծաթ թերթիկներ, իսկ փականի վրայ չորս աւետարանիչները, բոլորը դրուագուած: Կղպանքները մաս կը կազմեն փականին: Կը պատկանի Վասպուրականի ոսկերչական դպրոցին:

ՆՈՐԱՅՐ Ն. ԲԻԻԶԱՆԻԱՑՈՒ «ՀԱՏԸՆՏԻՐ ՏԱՂԱՐԱՆ»-Ը

Նորայր Ն. Բիւզանդացին (1845–1915) եղել է դժբախտ բանասէր այն իմաստով, որ հնարաւորութիւն չի ունեցել հրատարակելու ոչ միայն իր բոլոր, այլ եւ գոնէ ամենակարեւոր աշխատութիւնները: Իր հաշուին Պոլսում տպագրել տուած «Հայկական բառաբանութիւն» (1880) փոքրիկ աշխատանքը նրան յայտնի դարձրեց որպէս գրաբար բնագրերի խելացի սրբագրիչի, շուէրուհի կնոջ մեկենասութեամբ լոյս ընծայած «Բառագիրք ի գաղղիերէն լեզուէ ի հայերէն» հոյակապ բառարանը (Պոլիս, 1884) նրան հռչակեց, ըստ մեզ, փայլուն բառարանագիր, 1900 թ. Տիգրիսում «Իգմիրեանց մրցանակի» յանձնաժողովի հրատարակած «Կորիւն Վարդապետ եւ նորին քարգմանութիւն» խորագրին ուսումնասիրութիւնը, բանասիրական մի քանի յօդուածները նրան ապահովեցին աննման բանասէրի դիրք: Սակայն նա թողել է բանասիրական անտիպ գործեր, որոնք էլ աւելի են փայլ տալիս նրա այս եռապսակ փառքին եւ հրատարակութեան դէպքում կարող են օգտակար լինել նրա «համագրեացն», որոնց համար է միայն աշխատել, ինչպէս ինքն է բազմիցս յիշեցրել: Բացի դրանցից, Շուէրիյի Գէօթեթորգ քաղաքի համալսարանի կենտրոնական գրադարանում գտնուող նրա դիւանում պահուած են անտիպ միջնադարեան տաղերի նիւթեր եւ սրանցից նրա պատրաստած «Հատընտիր տաղարան»-ն ու «Յաւելուած»-ը, որոնք բացայայտում են նրա վաստակի անծանօթ մնացած մի փայլուն էջը: Տաղերին վերաբերող միւստրները հետեւեալներն են ըստ թղթապանակների ու վաւերագրերի համարների հերթականութեան եւ ոչ թէ ըստ նիւթերի խելացի դասակարգութեան, որը բացակայում է ամբողջ դիւանից: Փակագծուած նշումները մերն են:

Նորայրի դիւանում Տաղերին վերաբերող անտիպ նիւթեր

Թղթապանակ Fol. 4. 1-14

1. Վաւերագիր 4:1. ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ «ՀԱՏԸՆՏԻՐ ՏԱՂԱՐԱՆԻՍ», էջ 385–646. (ընդօրինակել է 1906–1911 թթ., սկիզբը տե՛ս աստ, թ. 39: Նորայրը սովոր է եղել գրածներին եւ ընդօրինակածներին թուականները նշել):
2. Վաւ. 4:2. Ընդարձակ բարոյական տաղ, վերագրեալ Առաջնոց, Ումեմն Իմաստնոյ, Իմաստնոց, Յովհաննէս Պուզ Վարդապետի կամ լոյկ Պուզ Վարդապետի, Ֆրկան, Պիւլյիլ Վարդապետի, 38 էջ, 28 սեպտեմբեր 1906:
3. Վաւ. 4:4. Տաղք Յովհաննու Վարդապետի Երզնկայեցոյ, 24 էջ, 27 հոկտեմբեր 1906:
4. Վաւ. 4:5. Պղնձէ քաղաք, ըստ Ե. Տաղարանի Ս. Ղազարու, քիւ Ձեռ. 529. ք. գ., երեսք 1–99. «Ընդօրինակեմ նոյնութեամբ անփոփոխ պահեալ զգրութիւնն եւ գլխադրութիւն, գլխագրելով միայն զյատուկ անուանս», 31 օգոստոս 1906, 30 էջ:
5. Վաւ. 4:6. Առաքելի Սիւնեցոյ տաղաչափութիւնք, 85 էջ, 27 օգ. 1906:

Թղթ. 4. 1:1–14

6. Վաւ. 1:1. Տաղարան Ս. Ղազարու, 22 էջ, 21 օգոստոս 1906:
7. Վաւ. 1:2. Տաղարան Ս. Ղազարու, 24 էջ, 24 սեպտեմբեր 1906:
8. Վաւ. 1:3. Պղնձէ քաղաք, էջ 220–223, 11–12 մայիս 1906 (ընդօրինակութիւն առանց ձեռագրի նման):
9. Վաւ. 1:4. Սատանայ, Ադամ, Քրիստոս (եւ այլ տաղեր), 33 էջ, 1906:
10. Վաւ. 1:14. Տաղեր, ըստ Տաղարանի 1589 տարւոյ, 14 ապրիլ 1906: